

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Pedagogická fakulta, Katedra výtvarné výchovy

ČTVEREC, KRUH, OBDÉLNÍK

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: Doc. ak. mal. Kornatovský Jiří

Autorka diplomové práce: Sikorová Alicja

Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

Forma studia: prezenční

Diplomová práce dokončena: listopad 2006

Prohlašuji, že jsme tuto diplomovou práci psala sama pomocí
prostudované literatury.

Chtěla bych upřímně poděkovat za konzultace, odbornou pomoc a cenné rady panu Doc.ak.mal. Jiřímu Kornatovskému, panu PhDr. Jaroslavu Bláhovi a paní PaedDr. Heleně Hazukové, CSc.

ANOTACE:

Čtverec, kruh či jiné geometrické tvary se v umění objevují po staletí. Mnohdy jako symboly, jindy jako obrazové formy. Často se jejich funkce prolíná.

V této práci se pokouším řešit otázky:

jak se funkce čtverce a kruhu v umění proměňuje,
jakou roli sehrály tyto tvary v mé vlastní výtvarné práci,
jak s nimi dokázaly pracovat děti na 1. stupni základní školy.

ANNOTACION:

A square, a circle or other geometric shapes are discovering in the art through the centuries. In many times, these are like the symbols, in the other case, these are like the forms of the picture. Their function are fading into one another often.

I try to solve the questions in this work:

how does the function of the square and the circle change in the art

how role do the shapes play in myself art's work

how do children can work with the geometric shapes at first level of the primary school.

OBSAH

Prolog	3
Geometrie ve světě symboliky	5
Symbol	5
Geometrické symboly	6
Kruh jako symbol	7
Čtverec jako symbol	11
Umění založené na geometrii	14
Geometrická forma a obsah v dílech středověku	15
Posílení geometrické formy, potlačení obsahu	18
Geometrická forma již méně viditelná	21
Umění do 2. světové války	22
Kubismus	23
Suprematismus	25
Geometrická abstrakce, konstruktivismus	26
Piet Mondrian	27
František Kupka	28
Victor Vasareley	29
Umění po 2. světové válce	30
Zdeněk Sýkora	30
Václav Boštík	32
Shrnutí	33
Inspirace pro vlastní práci	34

František Kupka	34
Piet Mondrian	37
Victor Vasareley	38
Vlastní výtvarná tvorba	39
Malba	39
Kresba	48
Ohlédnutí	52
Geometrie v dětském výtvarném světě	53
Jak dětem přiblížit svět moderního umění?	53
Cíl výtvarných činností a úkolů	53
Pan Čtverák a jeho čtverodům	54
Čtverodům	55
Město čtverodomů	58
Čtverochodník k novému domu	61
Čtverokoberec v mém domě?	62
Čtverookna jako vitráž	64
Abstraktní čtveromalba	67
Sám Pan Čtverák	70
Reflexe a sebereflexe práce s dětmi	71
Epilog	73
Literatura	74
Odkazy pro obrázky	76

PROLOG

Má diplomová práce je na téma „Čtverec, kruh, obdélník“. Pakliže by čtenář nevěděl, že se jedná o prostředí výtvarného umění, mohl by se domnívat, že se práce dube dotýkat matematiky, geometrie nebo podobné tomu vědě. Avšak jako autorka této práce musím říci, že i takto vedená úvaha by nebyla daleko od pravdy.

Vysvětlení je prosté, práce se týká geometrických tvarů objevujících se ve výtvarném umění, v mé vlastní tvorbě a ve výtvarné tvorbě dětí. Jde o vystižení změn, jaké probíhaly s postupem dějin v návaznosti na využití geometrických tvarů jako formy, obsahu nebo obojího zároveň. Objevuje se zde snaha představit symboliku geometrických tvarů, různost pohledů na geometrii v dějinách umění, různost jejího využití, její úlohy v umělecké tvorbě. Pokusila jsem se o postižení oněch změn v pohledech na geometrii, v jejím užití a vysvětlení v dílech velkých světových autorů.

Diplomová práce je z velké části také zaměřená na mou vlastní výtvarnou tvorbu, která odráží, jak já sama vidím svět, jak cítím svůj postoj v něm, co jiného je ve světě viděné nebo cítěné, jaké vztahy se zde utvářejí, jaké přetrvávají apod. Tohoto tématu se dotýká řada tří se sebou spjatých obrazů, jež mají určitou úlohu, mají konkrétní interpretaci, ta však je konkrétní pouze pro mne, není mou snahou někomu vnucovat vlastní pohled, vlastní názor na existenci

apod. Dalšíh několik obrazů pak splňuje pouze funkci dekorativní, kde geometrická forma je nejdůležitějším prvkem.

Poslední část diplomové práce je zaměřená na dětské výtvarné práce. Tyto práce se také samozřejmě týkají čtverce. Pomocí určitých explorací, her a výtvarných úkolů s geometrickou formou jsem se pokusila dětem přiblížit svět abstrakce.

Cílem mé diplomové práce je uvědomění si velice blízkého vztahu geometrie a výtvarného umění, uvedení různých možností, jak s geometrií pracovat, změn, kterými spolupráce umění a geometrie procházely, jak geometrii pro umění využívat, jak díky ní vytvářet nádherná a dokonale harmonická umělecká díla.

Snažila jsem se také zapracovat sama na sobě, objevit v sobě touhu po vyjádření pomocí výtvarných technik, nalezení v sobě různých pocitů, pohledů, které jsem měla potřebu určitým způsobem ztvárnit. Z vlastní snahy pak vyplynula i potřeba tento kousek výtvarného světa přiblížit dětem, nalézt možnosti, jak s nimi pracovat, jak je pro geometrickou abstrakci zaujmout, jak jim ji zprostředkovat.

GEOMETRIE VE SVĚTĚ SYMBOLIKY

Symbol

Symbol (řec. σύμβολον *symbolon* poznávací znamení, emblém, značka, obraz; ze συμ-βάλλειν spojit dohromady) označuje znamení, které se samo vysvětluje.

Původní význam symbolu sahá k starověké tessera hospitatis, přátelské pohostinnosti, kdy host podal svému hostiteli při loučení rozlomenou hliněnou tabulku nebo hůlku. Ta pak sloužila jako poznávací znamení při příštím možném setkání člena hostitelovy domácnosti s dřívějším hostem - obě poloviny tabulky do sebe zapadly. V době před uzavíráním písemných smluv znamenal symbol v egyptském a hellénistickém prostředí důkazný předmět pro uzavření smlouvy, pro identifikaci posla, přijetí peněz nebo zboží. V pozdější době byl nahrazen pečetí.

Symbol je druh znamení, což je vnímatelná skutečnost, která poukazuje na něco, co takto vnímatelné není. Asi nejčastějším symbolem je pak slovo odkazující k myšlení.

Symbole a znamení lze členit podle určitých kritérií, například takto:

-signál: znamení je součástí označovaného (kouř <=> oheň),

-znamení (konvenční, zástupný symbol): vztah mezi znaméním a označovaným je dán zvnějšíku domluvou, konvencí; musí být tedy naučen (dopravní značka, číslice, slovo),

-symbol (reálné, reprezentativní znamení): symbol je způsob přítomnosti označovaného; vztah mezi dvěma rovinami je nikoli vnější, ale vnitřní (duše \Leftrightarrow tělo).

Symbody se objevují v našem životě všude, ve verbální i neverbální komunikaci, ve všech odvětvích umění, v myšlení, atd. Život člověk se, dá se říci, skládá z „používání“ symbolů, a to v podobě signálů, znaků i samotných symbolů v užším slova smyslu. Proto se i v umění setkáváme s celou řadou symbolů. Pakliže bychom šli ke kořenům věci, museli bychom říci, že umění celkově je založeno pouze na symbolech. Právě každý obraz vyjadřuje nějakou skutečnost, čili ji zastupuje, zpřítomňuje, čili je jejím symbolem.

My se budeme v této části práce konkrétně zabývat symbolikou geometrických tvarů (kruhu a čtverce) ve výtvarném umění.

Geometrické symboly

Jan Baleka, jenž je autorem slovníku *Výtvarné umění, vkladový slovník*, v něm popsal geometrické symboly jako „grafické symboly, geometrickými obrazci vyjádřené kosmogonické, kosmologické, filosofické, teologické, magické, mystické, etické aj. představy, odvozené z matematických zákonitostí struktur skutečnosti, jejich

jevů a procesů a podmíněné antropologicky, historicky, zeměpisně aj. Význam geometrických symbolů se proto v jednotlivých kulturních společnostech, oblastech a dobách mohou lišit; některé však vykazují významnou příbuznost nebo přímo shodu...Symboly vycházejí ze zrakové, pohybové aj. zkušenosti, která je významově zhodnocuje v názorech na smysl...Tradicí řada základních symbolů zobecněla a stala se součástí uměleckého vyjadřování i v novodobém umění, jež na nich zakládá estetický kánon, proporční modul, kompozici, filosofické, psychologické aj. významové vrstvy v obsahu uměleckého díla.“ (Baleka, 1997)

Kruh jako symbol

Jan Baleka ve svém slovníku *Výtvarné umění, výkladový slovník* vysvětluje symboliku KRUHU takto:

„Kruh, kružnice, symbol univerza, uzavřenosti, věčnosti bez začátku a konce, návratnosti kosmického dění (oběh nebeských těles, roční a denní doby, vegetační cyklus) klidu bez napětí a bez dynamiky. Zahrnuje všechny geometrické obrazce, trojúhelník, čtverec atd., má tím i všechny jejich významy. Symbolizuje nebe, splývá z vědomím plynoucího, ale současně stojícího času, v solárních představách splývá se sluncem s světlem. Jako symbol věčného bytí se objevuje na antických náhrobcích, v rituálních symbolech a zpodobení rituálních

tanců (zasvěcování, ženské rituální tance zpodobené na obvodu váz), jako svatozář božstev, zbožněných apod.“ (Baleka, 1997)

Kruh nebo kružnice se ve výtvarném umění objevuje ještě v mnoha jiných významech. Baleka použil ty nejznámější, nejvýznamnější, nepoužívanější. Umění, nebo spíše umělci, jsou však nevyzpytatelní, proto nemůžeme s jistotou tvrdit, že vždy, když spatříme na obraze „kruh“, jde o zobrazení univerza, uzavřenosti, věčnosti, nebe apod. pokud umělec sám své dílo nevyložil, nevysvětlil, není možné nikdy s jistotou říci, že jeho dílo bylo myšleno tak, a ne jinak. Autor uvedeného slovníku vyjmenoval významy či symboliku kruhu spíše jako konkrétní zobrazení, ale umění používá tento geometrický útvar nejen jako konkrétnost, ale rovněž jako prostředek pro zobrazení. Myslím tím například způsob kompozice, nazírání na svět, připodobnění něčeho tvaru kruhu pro získání jakéhosi znaku, což se svým způsobem také vztahuje ke konkrétnímu zobrazení kruhu jako symbolu.

Z pohledu magie symbolizuje kruh ducha. Jedná se o nejuniverzálnější symbol magie. Jeho nepřerušovaná linie představuje dokonalost, věčnost a nekonečný cyklus stvoření, zániku a obnovy. Horizontálně dělený kruh značí silné protiklady obsažené v magické proměně: nižší stav skrytých schopností a vyšší stav vytržení a osvětlení. Tři propojené kruhy symbolizují mystickou jednotu muže,

ženy a ducha. Čínská magie takto zase označuje triádu země, nebe a lidstva.

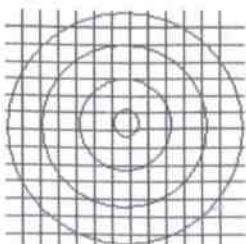
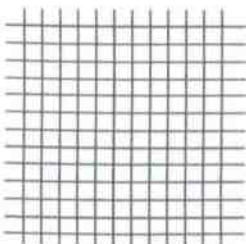
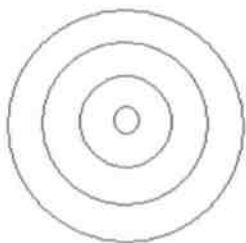

Podívejme se nyní na kruhový symbol zvaný čínská monáda. Dvě plodivé síly jin a jang pocházející z čínské kultury. Jsou to protikladné síly, které utvářejí celý vesmír, a tedy i svět kolem nás. Stejný podíl obou principu tu leží nejen proti sobě, ale jeden vždy obsahuje i část toho druhého. V každém JINU je i zárodek JANGU a naopak. Toto je jeden z příkladů, kdy kruh je symbolem univerza, čili kosmu, vesmíru, veškerenstva.

Jiným možným významem kruhu jako symbolu je Magický kruh, jenž se používá v magických rituálech. Obsahuje hexagram „Davidovu hvězdu“. Tento znak symbolizuje viditelný i neviditelný svět, znamená statickou rovnováhu mezi protiklady, jejich vzájemné pronikání, doplňování se a vliv na veškeré dění v přírodě.

Jestliže se budeme chtít zaměřit na výše zmíněnou kompozici, je nevyhnutelné zmínit zde jméno Rudolfa Arnheima, což byl německý představitel celostní psychologie, který se věnoval experimentálnímu výkladu výtvarného umění. Tento autor tvrdí, že naše vidění světa je založeno na proměnném, vzájemném působení dvou prostorových systémů: kosmickém a karteziánském.

Kosmický systém prostorového vidění světa již podle názvu napovídá, že se jedná o vnímání světa jako soustředění se kolem jeho středu. Dokazuje to například sluneční soustava, atomové jádro, sněhová vločka, lidský tanec v kruhu, apod.). Jiný systém tohoto vidění se nazývá *karteziánským*. Ten je založen na systému vertikál a horizontál, tvořícím síť, která umožňuje dokonalou prostorovou orientaci a praktickou činnost. Žádný z výše uvedených systémů není dokonalý. Podle Arnheima teprve po spojení těchto dvou pohledů vzniká inspirativní celek, tzn. kosmický systém dodává střed jako bod a karteziánský systém umožňuje rozlišit, co je nahoře a co dole. Sám Arnheim říká: „*Symbolicky viděno to označuje vztah mezi kosmickou dokonalostí, která sídlí v jistém stupni v každé bytosti, a rozparem mezi tahem dolů a snahou vzhůru, který je základem dramatu naší existence.*“ Takto vidí Arnheim kompozici uměleckého díla, které samo svůj smysl zprostředkovává nejzřetelněji pomocí toho, co je bezprostředně viditelné a vyjádřitelné. Zde právě kruh symbolizuje kosmos, jeho uspořádání a pohled na svět, o kterém mluví, v souvislosti s kompozicí Rudolf Arnheim.

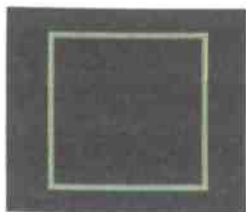
Čtverec jako symbol

Baleka stejně jako kruh popsal ve svém slovníku také čtverec, naznačil jeho univerzální symbolický význam ve světě i mimo něj takto: „čtverec postavený na základně je symbolem země a pozemského (je i symbolem města), hmotného a pasivního principu, stability, pro stejnou délku svých stran také spravedlnosti a přírodní rovnosti.“ (Baleka, 1997) Dále čtverec jako symbol představuje realismus, objektivnost, stabilitu a rovnováhu přírody.

V magickém výkladu je čtverec symbolem hmoty. Představuje stabilitu, řád i konečnost hmotného světa. Postavíme-li ho na jeden vrchol, označujeme tím pomíjivost a přizpůsobivost ducha hmotě. Kruh ve čtverci je znakem osobní celistvosti. Spojení ducha (kruh) a těla (čtverec) je výchozím bodem pro magické proměny.

Jedním z příkladů, kdy se symbol čtverce neshoduje s obecně známým výkladem je Magický čtverec a Čtverec SATOR. Podle kosmologických představ se harmonie v kosmu odráží v číslech a magický čtverec se považuje za její symbol. Po způsobu šachovnice jsou pole obsazena různými čísly, jejichž vodorovné, svislé a diagonální součty jsou vždy stejné.

Magický čtverec SATOR je prastará, dosud ne plně objasněná formule, která existuje už asi 2000 let. Pravděpodobně byla považována za symbol proti neštěstí, nemoci a požáru. Kdo nosil tuto formuli zavěšenou na hrdle, toho se netkla žádná kulka. Sloužil též

proti bolesti zubů, proti kousnutí vzteklého psa, nemocem lidským i zvířecím, uštknutí jedovatými hady apod. Pět latinských slov SATOR AREPO TENET OPERA ROTAS se může číst jak zleva doprava, tak v obráceném směru. Uspořádána do čtverce poskytují stejný obraz: lze zaměnit horizontální a vertikální směr čtení. Význam slov samotných je nejasný. Čte-li se věta zepředu, můžeme ji přeložit jako: Stvořitel udržuje klid světa rotací. Čtená odzadu znamená: Rotací se dá dosáhnout klidu stvořitelova. Formule zvaná čtverec Sator byla nalezena při vykopávkách na stěně v Pompejích. Zřejmě se jedná o gnostickou záležitost.

Čtverec jako tvar představuje pevnost: dokonalost, která je neměnná, pozemská a hmotná. Navozuje představu spolehlivosti, poctivosti, přístřešku, bezpečí. Jako nejčastější tvar v hinduistické symbolice představuje vesmírný pořádek a vyváženost protikladů. Také je v křesťanství používán jako symbol země. Je také symbolem statického, nedynamického, v Číně byly kosmos a Země chápány kvadraticky, pythagorejci spatřovali ve čtverci sjednocené působení čtyř elementů a tím sil Afrodity, Démétry, Hestie a Héry, jejichž syntézou byla matka bohů Rhea. V křesťanském umění je čtverec symbolem hmoty, života a pozemské reality.

Čistě v umění mají tyto dva geometrické tvary různou symboliku, formu, využití. Ať už jde o čínské mandaly, půdorysy

budov, rozety, pak nepřímo řád ve výstavbě obrazů podle těchto tvarů, proporčnost, perspektivu, kosmické a karteziánské vidění světa, tondo, dokonalost matematického řádu, jediné možné zobrazení, „nula tvaru“, prvek optického klamu, apod.

UMĚNÍ ZALOŽENÉ NA GEOMETRII

Od počátku, kdy lidé začali uvažovat o umění, které jistě uměním ještě nenazývali, se pravděpodobně neúmyslně připojovaly myšlenky o spojení s geometrií, s počty, s matematikou. Již například v Byzanci vymysleli modul pro komponování lidské postavy podle délky obličeje.

Má úvaha na téma geometrie v obdobích dějin umění se bude soustřeďovat na umění od středověku až po umění po 2. světové válce. Ještě dříve se ale zmíním o některých dřívějších výrazných uměleckých formách, které byly také založeny na geometrii a jejích prvcích. Zabývat se budu nejdůležitějšími změnami, kterými procházely geometrický obsah i forma uměleckých děl. Také úvaha o některých autorech se bude zabývat tou etapou jejich tvorby, která byla geometrií zasažena, ve které tato věda sehrála velmi důležitou roli, kde díla mají geometrickou formu nebo geometrický obsah nebo obojí.

V jedné z předchozích kapitol byla řeč o Rudolfu Arnheimovi a jeho pohledu na kompozici ve výtvarném umění. Vzájemná propojenost obou prostorových systémů podle R. Arnheima je pro výtvarné umění základem. Nachází se velice zřetelně na řeckých mísách, medailích, rovněž na indických a tibetských mandalách. Mandala je harmonické spojení kruhu a čtverce, kde kruh je symbolem nebe, transcence, vnějších sil a nekonečna, kdežto

čtverec představuje vnitřní síly, to, co je spojené s člověkem a zemí. Oba obrazce spojuje centrální bod, který je zároveň počátkem i koncem celého systému.

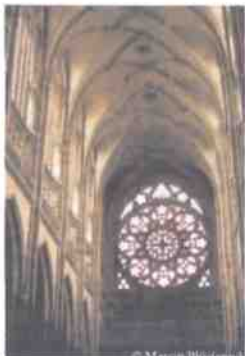

Mimo umění zobrazující se geometrie či raději geometrická forma výrazně projevuje také v architektuře, a to především v půdorysech budov, nebo dokonce opevněních celých měst (Roma Quadrata).

Geometrická forma a obsah v dílech středověku

Středověké umění se snaží postihnout harmonii naplňující celý svět. Již tehdy, a i dříve, se za základ této harmonie považovaly početní poměry. I sv. Augustin říká, že „krása je v početních poměrech“. Toto dokazuje i fakt, že středověké umění bylo mnohdy hodnoceno podle dokonalosti proporcí. Studenti matematiky se dozvídali, mimo aritmetiku a geometrii, o symbolických významech početních vztahů, jak rovněž o geometrických obrazcích. Matematika splývala s výukou technicko-řemeslnou, z čehož už jasně vyplývá, že byly umění, řemeslo, architektura založeny především na matematice a geometrii.

O velikosti úlohy matematiky, zvláště pak geometrie, v umění hovoří například půdorysy některých renesančních staveb – rotundy, dále kruhová okna, půlkruhové oblouky, valené klenby, velká kruhová okna – rozety, apod. Architektura středověku využívá spíše formální stránku geometrie. Geometrie především jako forma je však patrná i v umění zobrazujícím, čili v sochařství a malířství. Matematika se uplatňuje zejména jako jakýsi „pomocný systém“ umění. To ji *využívá* pro tvoření své dokonalosti.

Středověká metoda zobrazení je pojmenována jako schematická, což znamená, že jako základ je použito členění lidského těla a jednotkou se stala výška lidského obličeje a později ještě přesnější délka nosu, pomocí které vzniklo tzv. „byzantské schéma tří kružnic“. Ty jsou opsány kolem kořene nosu. Vnitřní kružnice, jejímž poloměrem je jedna délka nosu, dává obrysy čela a lící, prostřední kružnice poloměru 2 délek nosu udává vnější míry hlavy včetně vlasů a určuje dolní hranici obličeje a konečně vnější kružnice o poloměru 3 délek nosu prochází ohryzkem a často utváří svatozář. Nelze tedy přirovnat úlohu matematiky v umění k zobrazení kruhů a jiných geometrických prvků na plátně, čili ke geometrickému obsahu díla. Jde o jiný vztah těchto dvou oblastí lidské kultury – proporce založeny na matematice, zobrazení věcí či postav ve tvaru geometrických tvarů (kruhu, oválu, trojúhelníku) apod., čili geometrická forma díla. Díky utvoření takového vztahu nemůže mít

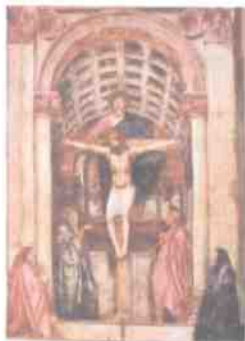
nejmenších pochyb o tom, že je po celý středověk matematizující složka nadřazena smyslovému poznání skutečnosti. Pro názornost je uvedeno *Zvěstování* (střed horní části oltáře) Piera della Francesca, který pochází již z období rané renesance. Je možné si všimnout, že anděl, jenž zvěstuje Panně zprávu, je namalován do tvaru trojúhelníku, naopak Mariina postava je ve tvaru oválu, to vše podtrhuje charakter obou dvou postav. Zde stejně jako dále vidíme, že stejně jako do formální stránky obrazu zasahuje geometrie také do stránky obsahové.

Obdobně s postavami zacházel i Mistr Theodorik, což je zřejmé například v *obrazu Sv. Víta*. Plocha tohoto obrazu byla rozvržena především podle systému „zlatých řezů“ a „brány harmonie“, o jejichž fungování se zmíním později, v kapitole o umění renesančním. V obraze Mistra Theodorika je patrné, že skoro všechny obrysy (kromě prstů, konečků vlasů a světcových atributů) jsou určovány segmenty kruhů, jejichž poloměry odpovídají zákonu „zlatého řezu“. Všechny tvary jsou plasticky modelovány, díky čemu vynikají kulovité formy. Ty jsou pro tohoto umělce typické.

Středověkým umělcům šlo hlavně o to postihnout univerzální řád, neměli v úmyslu vyjádřit „výsek viditelné skutečnosti“.

Posílení geometrické formy, potlačení obsahu

Postupem času se zájem o matematiku v umění ještě posílil, avšak hlavně po formální stránce. Přišla na řadu nauka o perspektivě, která byla ve středověku pěstována pouze učenci, nyní však je předmětem zájmu samotných umělců. Ti nezůstávají pouze u zobrazování, ale podrobují perspektivu také teoretickému zkoumání. V období renesance se základním principem estetické dokonalosti stala symetrie.

Leone Battista Alberti se oproti středověku pokusil o dokonalejší metodu měření lidské figury ve všech jejích rozměrech. Vymyslel nový systém měření nazvaný „Exempeda“ - celkovou výšku postavy rozdělil na šest *pedes* (stop), šedesát *unceolae* (palců) a šest set *minuta* (nejmenší jednotky). Díky tomuto systému mohl snadno a přesně zjistit míry naměřené na živém modelu a mohl je také sčítat nebo odečítat jako desetinné zlomky, kterými ve skutečnosti jsou.

Například pro Leonarda da Vinci byly středověké jednotky pro detailní měření příliš velké, proto se také uchyloval k metodě prostých zlomků, čímž se pokusil zjistit organickou jednotu figury člověka. Vzal na vědomí změny rozměrů postavy vzpřímené a postavy v jakémkoli pohybu. Sloučil tak teorii proporcí a teorií pohybu a vytvořil tak teorii cirkulárního pohybu.

kompozice obrazu - prakticky plně založeno na kosmickém systému vidění světa. Mohlo by se zdát, že existuje také opak, ale není tomu tak, neboť i obrazy ve tvaru čtverce jsou středově symetrické, ale na rozdíl od kruhu, který jich má nekonečně, mají pouze 4 osy – dvě rovnoběžné s okraji a dvě úhlopříčky. Proto čtverec spíše odpovídá karteziánské mřížce. Jak již bylo zmíněno, i ve čtverci má svoje místo střed, avšak ten je zřetelný velice slabě v porovnání s kruhem. Hraje zde roli hlavně vodorovný a svislý směr zobrazení. Ani jeden z nich nemá převahu, čím je dosaženo klidu a stability.

Tondo, což je dílo kruhového formátu, je, jak již jsme řekli, výrazně založeno na centrické symetrii. Tímto typem kompozice se zabývali umělci již od antiky. Tehdy však nebyla tato formy dostatečně propracovaná, nebo spíše pochopena. Pozdější období již přinesla poznání, že tondo zdůrazňuje střed, a nacházejí v tomto zobrazení symbolický prostředek. Asi nejznámějším dílem kruhového formátu je Michelangelova *Madonna Doni*. U většiny takto utvořených obrazů je hlavní motiv koncentrován do středu, u Madonny Doni je však hlavní motiv středu vzdálen, čímž umělec dosáhl větší pohyblivosti.

Naopak čtvercový formát, a častěji obdélníkový, je výrazněji založen na karteziánském systému. Pro srovnání s Michelangelovou Madonnou Doni uvádím obraz Piera della Francescy *Zmrtvýchvstání*.

Je zde zřetelně vidět pomyslnou mřížkovou síť. Vertikály umocňuje důstojně stojící zmrtvýchvstalý Kristus, podpořený v zadním plánu stromy. Horizontály reprezentuje hrob a hlavy spících vojáků.

Geometrická forma již méně viditelná

Geometrie jako základní stavitelský kámen umění neztratila svou důležitou roli. Z formální stránky díla se ale skoro vytratily prvky geometrie jako jsou čtverec nebo kruh. Jsou-li přítomny, pak je velice těžké je rozpoznat či najít. Matematika jako taková se v umění využívá nadále. Zřetelně se projevuje matematický řád a dokonalost například v barokním klasicismu. Jsme opět u matematiky, neboť hlavním cílem barokního klasicismu bylo spojení reálných prvků přírody s ideálními a sestavení jich do dokonalého kompozičního schématu. Podívejme se například na obraz Nicolase Poussina *Neptun a Amfitrité*, kde můžeme pozorovat, jak dokonale matematicky je propracována kompozice tohoto díla. Postavy, které se na obraze objevují utváří pomyslný trojúhelník. Jeho základnu tvoří ležící dítě, džbán, noha dívky po pravé straně a kopyta koní na straně levé. Jeho ramena jsou utvořena na levé straně levou rukou stojícího jezdce, zas na straně pravé tělem dívky otočené zády. Důležitou roli pro úplnou dokonalost sehrál také fakt, že zbývající postavy, nebo raději těla postav, jenž se nachází uvnitř pomyslného trojúhelníku směřují

sklonem k vrcholu tohoto geometrického útvaru, který v kompozici díla nacházíme. Vidíme tedy, že je geometrie stále neoddelitelnou součástí umění, stává se však stále více skrytou.

Umění do 2. světové války

Na konci 19. století začínají umělci hlouběji přemýšlet o obsahu uměleckého díla. Nestačí jim zobrazovat stále tu stejnou realitu, viditelnou pouhým okem. Je snaha o zobrazení reality viditelné srdcem a rozumem. Paul Cézanne je umělcem, který upozorňuje na to, že příroda není jen povrchní obraz, ale že je to určitý systém, který má svou podstatu, svůj řád, svou hloubku, proto se pozastavuje a zkoumá ji do hloubky, nalézá základ, jenž je pro malbu tak důležitý. Začíná hledat nějaké univerzum, základ; nechce již zobrazovat viditelné věci samy o sobě, chce prostřednictvím zobrazení nacházet jejich vnitřní svět, jejich podstatu. Vkládal do svých obrazů ducha přírodě, lidem i věcem. Celé toto snažení vyústilo ve využití stereometrických tvarů, které mají za úkol podtrhnout trojrozměrnost zobrazených předmětů. Geometrie proto zase nalézá v umění svou roli, neboť si malíři byli vědomi, že svět a jeho podstata jsou pod vlivem určitého řádů, jenž má kořeny v matematice a geometrii. Tento řád ovládá vše, a právě onu harmonii měli malíři snahu ve svých dílech postihnout.

Kubismus jako předchůdce geometrické abstrakce

Kubismus jako nový směr měl asi nejsilnější vliv na všechny moderní směry, které přicházely po něm. Podobně jako Cézanne se umělci kubismu snaží o uchopení reality komplexně, ba dokonce objektivně, a to nejen metodou prolínání jednotlivých pohledů, ale právě vstupem myšlenek do vnitřní konstrukce reality, úsilím o ztělesnění procesů, které onu skutečnost utvářely, které v ní probíhají a díky kterým souvisí s podstatou, s univerzem. Obrazy začínají čím dál tím víc nabývat na subjektivnosti, čím dostávají novou, zvláštní, znakově symbolickou významovost. Kubismus směřující k trvalosti proniká za vnější malebné formy nestálé realitu a objevuje jich geometrickou podstatu. Kubisté tvrdili, že cílem jejich nové formy není ani popis práce, ani abstrakce, ale konkrétní, nově stvořená skutečnost. Ony nové formy zrcadlí celý svět, poukazují na jeho skutečnou existenci. Malíři považují za nutné skutečnost objevit ze všech stran, ohmatat ji, skoro do ní vstoupit, podrobit ji intelektuálnímu zkoumání, představit si její zjednodušené modely většinou s pomocí geometrie. Právě díky těmto geometrickým zjednodušením dostal tento směr svůj název kubismus (tj. kubus čili krychle). Zde dostala geometrie v umění novou tvář. Zasahuje do vnitřní myšlenky celého díla. Tato myšlenka nové obrazové struktury dosáhla v dílech analytického kubismu rovnováhy všech složek – v jedinečné harmonii se tu propojují výklad reality s autonomním

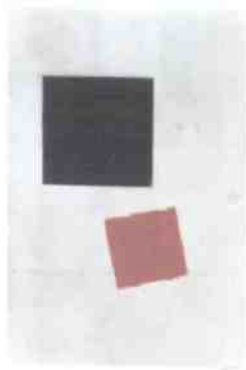
rytmem, fazetovaný tvar s prostorem, také vnitřní světlo s barevným tónem. Kromě výrazných osobností kubismu jakými jsou Picasso a Braque také Juan Gris používá snad ještě výrazněji prvky geometrické matematiky. Jeho díla spočívají na pevné geometrické struktuře, kterou postupně doplňoval, aby naznačovala určité předměty. Z těchto úvah o kubismu vyplývá, že geometrie nabývá nové funkce, začíná se stávat nedílnou součástí samotného díla, dostává se do pozice, kdy je v umění nepostradatelná, avšak v jiném slova smyslu než tomu bylo například ve středověku. Tam hrála geometrie roli jakési „stavitelky“ díla, čili forma, zde je naopak jeho součástí jako zobrazení, čili jako obsah. A touto cestou se ubírají později i další umělecké směry XX. století.

Suprematismus a geometrie jako forma uměleckého díla

Suprematismus Kazimíra Maleviče započal své působení vytvořením obrazu *Černý čtverec na bílém pozadí*. Chtěl tím přivést malířství opět na začátek, onen čtverec pro něj představoval "nulu tvaru" a bílé pozadí zase "prázdnotu za tímto pocitem". Je třeba si uvědomit, že v době vzniku díla šlo o revoluční čin, jenž zpochybňoval dosavadní malířské koncepce. Malevič požadoval změnu uměleckého myšlení. Byl pronikavým teoretikem a jako takový ve svém klíčovém spise *Nepředmětný svět* tvrdil: "Zobrazení předmětu (totiž předmětu jako důvodu zobrazení) je cosi, co vlastně nemá nic společného s uměním. Rozhodně však použití předmětu v uměleckém díle nevyklučuje uměleckou hodnotu takového díla. V suprematismu bude však sám výrazový prostředek vždy podstatou ztělesňující senzibilitu přímo a naplno, bez obvyklého zobrazení. Předmět sám o sobě tu nic neznamena." Z děl suprematismu přímo číší, jak byli umělci tohoto směru, především pak Malevič, fascinováni krásou matematických forem. Chtěli je podtrhnout vášnivým pocitem, znázornit vznešenost vesmíru, snažili se pomocí těchto forem pochopit absolutno. Zde se proto již geometrické tvary stávají hlavní formou děl moderních umělců, neboť ti tvrdí, že o tvorbu jde pouze tehdy, objevuje-li se na obrazech forma, která nepřejímá nic z toho, co už vytvořila příroda.

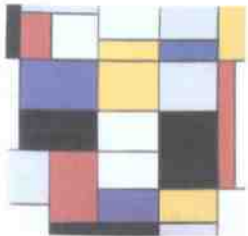
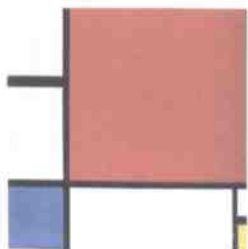
Geometrická abstrakce, konstruktivismus

Tyto dva směry moderního umění se mohou zdát velice podobné, ne-li stejné. Obsahem děl jsou z převážné části geometrické tvary, zobrazované pomocí tří základních a tří neutrálních barev. Na první pohled se může zdát, že je rozdíl pouze v původu těchto směrů, kdy se konstruktivismus zrodil v Rusku, naopak geometrická abstrakce má svůj původ v Evropě. Ovšem opak je pravdou, v jádru jsou tyto směry od sebe dosti vzdálené. Konstruktivismus je, jak již sám název napovídá, založen na konstrukci, čili že obsah je podřízen formě. Jde o čistou stavbu obrazu, který by měl napodobovat formy a procesy moderní techniky. Konstruktivistickým umělcům šlo o bezprostřední zapojení umění do života, usilovali o utvoření nových uměleckých forem přímo spjatých s utvářením životního prostředí člověka. Pomocí abstraktních tvarů, vznášejících se v prostoru, vytváří malíři obrazce připomínající stroje. Na druhé straně umělcům geometrické abstrakce nejde o samotnou konstrukci obrazu, ale především o odhalení skrytého řádů přírody, neviditelné harmonie mezi člověkem a přírodou pomocí geometrických forem. Geometrická abstrakce klade důraz na hloubku samotného obsahu díla.

Piet Mondrian

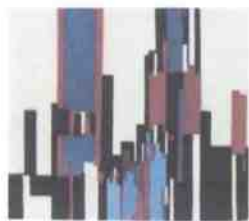
Piet Mondrian byl umělcem, který po vzoru Paula Cézanna zastával názor, aby z umění celkově zmizela subjektivita. Je tvůrcem neoplasticismu, v němž vyzdvihuje obrazy složené s elementárních obrazových prvků. Ty pak jsou podle něj objektivním zobrazením reality, obrazovou konkretizací její univerzálnosti. Jeho obrazy založené na geometrii mají jediné téma, a to rovnováhu. Jednalo se o rovnováhu znamenající absolutní zjednodušení forem na geometrické prvky, absolutní zjednodušení barev na tři základní – červenou, modrou a žlutou, a tři neutrální – bílou, šedou a černou. Mondrian tvrdil, že za proměnlivými formami je čistá realita, ke které on dospět nechtěl, proto tyto formy redukoval na v přírodě nepostihnutelné čisté neměnné poměry. Chtěl dosáhnout toho, aby formování reality pomocí čistoty tvořivého výrazu nahradilo umělecké dílo, proto se zaměřuje na univerzální představy a celkově se odpoutává od přírody. Díky čistotě barev, přesnosti geometrie a zachovávané rovnováze je možné umění neoplasticismu označit za dokonalý řád protikladů, vyjadřující univerzálnost reality.

František Kupka

František Kupka byl prvním, kdo spojil vizi abstraktních obrazových forem s konstruktivním řádem geometrické povahy. Již z této první charakteristiky našeho předního malíře vyplývá, že je geometrie velice podstatným článkem v tvorbě děl konkrétního umění. Utváří zde nepostradatelnou harmonii. Zobrazením geometrických forem se Kupka ponořuje do reflexí pozemského a kosmického, jejich konfrontací a spojení, zrcadlí ideový a myšlenkový svět moderního člověka. Kupka o své tvorbě velice přemýšlel, studoval různé vědy, hledal souvislosti mezi zobrazovanými prvky, nacházel různost zážitků.

Zaujala ho velmi dórská architektura, dórský sloup považoval za jeden z vrcholů umění díky dokonalosti harmonie a vnitřní obsažnosti, podobně jako středověké katedrály. Tyto úvahy stály u zrodu velikého zájmu o vertikálu jako „slavnostní kolmici, která je páteří života v prostoru. Je osou všech staveb, činí monumentálním i nejmenší rozčtverečkovaný náčrt.“ (Lamač, 1984) Vertikály v Kupkově podání navozují pocit pohybu nahoru dolů, z obrazu vyzařují i mocná napětí, vzbuzují rozmanité pocity, které ale musí divák, jako u většiny autorových obrazů, zažít sám. Obrazy vzbuzují pocit, jako by v oněch vertikálách utkvěl kus „z života proměnlivé plasmy a zjiskření barevného světa“ (Lamač, 1984)

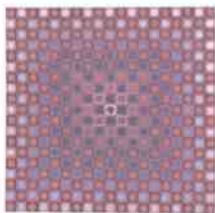
Od počátku šlo Kupkovi o intenzivnější a svobodnější účast na vlastním díle, o nové umění subjektivní pravdy, jenž získává objektivní, mnohdy vědecky podloženou, podobu v umělcových představách. Proto od počátku usiloval o řád, díky čemu se i zde stává geometrie prvkem formální stránky díla.

Šlo mu o osvobození mysli z řádu přírody, o vysvobození umění z okovů fotografie a současné posílení hlubin psychiky a nalézání výrazových prostředků pro vyjádření tohoto výjimečného hledání. Snaží se o zachycení vše prostupující kosmické harmonie. V chaosu nepřetržitě se pohybujících, vířících geometrických struktur bohaté barevnosti svých vizí dokázal trpělivou prací nalézt onen dlouho hledaný dokonalý řád.

Victor Vasareley

Tento umělec, průkopník op-artu, čili zrakového umění, pracoval pouze s geometrickými formami. Díky využití světla a barvy k iluzi plastičnosti tvaru, díky prostorovým vlastnostem barev, díky perspektivním efektům dosáhl dokonalého zrakového klamu jako iluze pohybu. Victor Vasareley byl velikým znalcem optických zákonitostí, díky čemu dokázal svými díly vyvolat v divákovi pocit pohybu v obraze. Autor ve svých obrazech usiluje o to, dát jim exaktní vědecko-teoretický základ, neboť je pro něj důležité, aby dílo bylo opakovatelné, libovolně často reprodukovatelné a realizovatelné

v mnoha druzích umění, od dvojrozměrného a trojrozměrného provedení až ke kinetice.

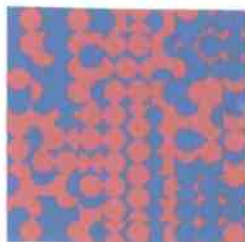
Vasarely na rozdíl od Zdeňka Sýkory, uvedeného níže, usiluje pouze o to, aby vyvolal v divákovi zrakový klam jako iluzi pohybu, spoléhá na možnosti lidského zraku a pouze na něj je jeho dílo zaměřené.

Umění po 2. světové válce

Zdeněk Sýkora

Zdeněk Sýkora koncem 60.let rovněž jak umělci předchozí naznačil výrazné tendence geometrické a konstruktivní. Nesoustředil se na svůj sebevýraz, vztahující se na vlastní nitro; zajímal se o takové hodnoty, jako jsou řád motivů nebo znaků a systém jejich uspořádání ve vlastním výtvarném díle, pak přehlednost, jasnost, a především preciznost provedení dokonalého řádu. Prvky, kterých často ve svých dílech využíval, byly varianty a opakování. Snažil se díky tomu docílit rytmu, kontrastu nebo souladu.

V porovnání s díly předchozího autora Vasarelyho se Sýkora zajímá o opakování, varianty jednoho motivu. Vasarelyho díla souvisela s lidským zrakem, zas Sýkora se soustředil na rytmus

určitého prvky, který ale neměl vyvolávat iluzi pohybu, měl vytvářet určitou matematicky dokonalou strukturu.

V časopise Reflex se v jednom čísle z roku 1998 objevil rozhovor s tímto umělcem a redaktor Petr Volf mu položil otázku : **Můžete mi přiblížit okamžik zlomu, v němž nastal váš přechod k abstrakci?**

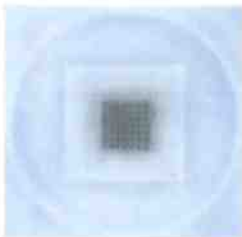

Zdeněk Sýkora odpověděl : „Na začátku šedesátých let jsem namaloval několik geometrických obrazů, které se daly jakkoliv otáčet -- neexistovalo v nich nahoře ani dole, vpravo ani vlevo -- a přesto fungovaly. Vznikl element, který bylo možné zmnožovat. Tenkrát se mi zrovna dostal do ruky Pedagogický skicář od Paula Kleea, v němž byla pasáž o struktuře, jejímž hlavním charakterem je dělitelnost. To mě fascinovalo. Načtverečkoval jsem plátno a začal dělat stejné elementy vedle sebe, měly základní barvy, které se však nesměly opakovat.“

U Zdeňka Sýkory výrazně vidíme, jak důležitá je pro něj a zvláště pro jeho tvorbu geometrická forma. Díky geometrickým tvarům je možné dosáhnout toho, o čem on ve svých dílech usiloval – o opakování, dělitelnost, varianty.

Václav Boštík

Václav Boštík byl umělcem, který se výrazně zapsal svou potřebou na co nejjednodušším tvaru nalézt hodnotu nemateriální povahy. Jako základní prostředky sdělení používal barevnou hmotu a světlo. Na ploše plátna organizací barevné hmoty zaznamenává svou představu vesmíru, hledá odpovědi na otázky po vzniku a podstatě veškerenstva, které není ničím jiným než hmotou, která se pohybuje, tedy žije. Barevné hmoty a světla malíř užívá k postihu zcela nekonvenčních konstrukcí kosmologických, do nichž se mísí i prvky představ biblických. Sám Boštík říká : „Malíř v této době žijící (v době, která žije a myslí v abstraktních pojmech, schématech a vzorcích) chce místo konkrétního děje vyjádřit pojmy, pohyb, rychlost, lehkost, radost, řád. Jako celá doba i on je organizátor a organizuje vše, na co má právo. A to, co se mu k této činnosti přímo nabízí, je plocha a výtvarné prvky, z nichž barva a čára jsou zvláště schopny členit mu danou plochu tak, jak pro svůj záměr potřebuje. Aby této organizaci, tomuto harmonickému členění plochy příliš neuškodil, opouští perspektivu a potlačuje modelaci. Malíř chce působit především harmonií a řádem, proto bude spokojen, bude-li se jeho malba divákovi líbit asi tak, jako se mu líbí květ, motýlí křídlo nebo zpěv ptáka. Více v ní není třeba hledat. Z toho hlediska je tedy moderní malba úplně prostá a zdá se být složitou jen těm, kdož v ní hledají své složitosti.“ (Boštík, 1993)

Bošтик naopak výrazně požaduje po geometrických tvarech, aby nosily na jeho plátnech hluboký obsah. Jsou to po něj symboly, pomocí kterých vyjadřuje své vlastní názory, pohledy, pocity. Je patrné na první pohled, že u Boštika je geometrická forma podřizena obsahu, symbolice těchto tvarů.

SHRNUTÍ

V této kapitole samozřejmě nenajdeme ani neobjevíme nic nového. Chci zde podtrhnout to, o čem jsem psala ve všech předešlých kapitolách, a to důležitost a užitečnost geometrie v umění od jejího počátku až do nynější existence této oblasti lidské kultury. Snažila jsem se ukázat, jakou hrála geometrie úlohu v průběhu dějin umění, zda-li geometrická forma převažovala nad obsahem, či naopak, nebo byly v rovnováze, jak na geometrii v umění reagovali samotní umělci, jak ji dokázali využít a jakými způsoby s ním spolupracovali. Snažila jsem se poukázat na to, že by, dle mého názoru, umění bez geometrie neexistovalo. Tento názor není dogma, samozřejmě, že každý má právo na jiný, má právo na svůj pohled v této věci. Je už na každého zvážení, zda jsem dokázala vyhledat dostatek důkazů z moudrých knih, abych přesvědčila čtenáře o tom, že pro umění jsou vědy jako matematika a geometrie základem.

INSPIRACE PRO VLASTNÍ PRÁCI

Velikou inspirací pro samotnou výtvarnou část mé diplomové práce byli tři malíři světového formátu – František Kupka, Piet Mondrian a Victor Vasareley. Všichni tito malíři mne zaujali svou abstraktní tvorbou. Každý z nich má svůj osobitý styl, ale přesto mají něco společného, a to nefigurativní vyjádření.

František Kupka

První jmenovaný, český světoznámý malíř mne zaujal nejdříve, což je pochopitelné, neboť se jeho díla dají shlédnout nejen v Národní galerii v Praze, ale také v Muzeu Kampa v Praze, kde je snad nejrozsáhlejší sbírka jeho děl. František Kupka je velikou osobností českého malířství a pohled na jeho díla ve mně probouzel jakousi hlubokou úctu. Zejména jeho abstraktní malby ve mně zanechávaly veliký dojem. Zažívala jsem pocit dialogu mezi obrazem a mnou, zažívala jsem pocit interakce mezi plátnem a mou osobou jako divákem, zažívala jsem pocit nutnosti zjistit, co „všechny ty čtverce, kruhy, čáry, barevné plochy“ znamenají. Stála jsem před obrazy a snažila se přemýšlet.

Jak jsem poznala při vlastní tvořivé práci, abstraktní umění chtělo zpočátku něco vyjádřit, sám autor měl vizi, kterou chtěl světu sdělit, ale ne každý je schopen jeho myšlenku z obrazu vyčíst. Jen málokdo je s to pochopit, jakým způsobem malíř o obraze přemýšlí,

jakým způsobem chce sdělení předat, co chce říct a komu to chce říct. Toto však byla pouze počáteční snaha umělců. Pozvolna se obraz přetvářel v pouhou kompozici z linií a barev, které nic nezobrazují ani nevyjadřují, ale uplatňují se jen samy o sobě. Z obrazu se pomalu stávalo plátno pokryté plochami barev v určitých kontrastech, v určitých poměrech, v určitých interakcích, které byly pro autora nesmírně důležité, byly přesné, byly matematicky dokonalé. Byly to konstrukce. Ze začátku jsem ale tento posun nechápala. Fixovaná na figurativní zobrazení jsem stále i v těchto nefigurativních obrazech chtěla najít zřetelný, konkrétní prvek, který by mou mysl uspokojil. Postupem času, kdy jsem stále více pronikala do tajů geometrické abstrakce a pak i do konstruktivistického pojetí umění, jsem ztrácela potřebu v obrazech hledat smysl a nalézala jsem uspokojení v kompozičním řádu linií, ploch a barev.

Dříve mi však nestačilo dívat se na obrazy v galeriích, byla jsem svou myslí nucena hledat Kupkovy obrazy v knihách, na internetu, číst o nich, zjišťovat, proč tak a ne jinak. Potřebovala jsem zjistit, co chtěl malíř svými obrazy říci, co chtěl zachytit, jaké představy mu proudivy myslí, a zda je stejně i realizoval, nebo zda vůbec nějaké myšlenky prostřednictvím obrazů sdělovat chtěl. Postupným prohlížením Kupkových obrazů jsem také docházela k závěru, že už nepotřebuji o obrazech číst, že je nepotřebuji zkoumat, že mi stačí je pouze vnímat, pozorovat a naslouchat jim.

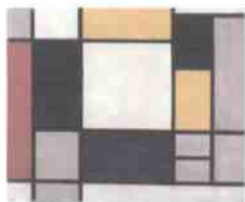
Sama jsem při své tvorbě postupně zjišťovala, že pro mne není důležité, aby lidé věděli, co jsem svým zobrazením chtěla říct nebo vyjádřit. Tato vize byla důležitá pro mne samotnou a neměla jsem pak potřebu ji nikomu sdělovat. Chtěla jsem, aby každý sám nějakým způsobem obraz vnímal, aby si sám vytvářel představy, ať už stejné, podobné nebo úplně odlišné.

Ze shlédnutých obrazů Františka Kupky mne nejvíce zaujal a inspiroval obraz s názvem *Abstraktní malba* z let 1930 – 1932, který je umístěn v Národní galerii v Praze.

Tento Kupkův obraz je velice působivý. Někteří diváci by ho zajisté označili za nudný, bez nápadu. Ptali by se, proč takový obraz vůbec vzniknul. Já jsem ale opačného názoru. Obraz ve mně vyvolává dokonalý řád, rovnováhu, klid, sílu jednoduchosti. Sám autor o tomto obraze ve svých zápiscích poznamenal : „ Přímka reprezentuje abstraktní svět. Je absolutní... Optické vnímání se jí zmocňuje v celé její entitě a představuje si bez námahy její prodloužení v prostoru. Protože linie začíná od bodu, oko zaznamenává její směr.“ (Lamač, 1984, s. 72). Pro můj vlastní výtvarný projev bylo toto dílo velikým přínosem. Chtěla jsem, aby mé obrazy byly velice jednoduché, a díky *Abstraktní malbě* jsem ztratila zábrany. Viděla jsem, že ani „prostičké“ ve tvarech a barvách dílo nemusí být nudné, právě naopak může upoutat pozornost díky své tajuplnosti, hloubce a záhadnosti.

Piet Mondrian

Stejně tak jako Kupkovo dílo mne velmi zaujalo i dílo nizozemského umělce Pieta Mondriana. Z vyhledaných a shlédnutých děl mne nejvíce upoutala *Kompozice v červené, černé, modré, žluté a šedé* z roku 1920.

Piet Mondrian chtěl své obrazy sestavovat z nejjednodušších prvků, neboť chtěl tímto konkretizovat univerzálnost reality, neměl zájem realitu zobrazovat, ale vyjádřit její podstatu. Používal pouze čtverce a obdélníky a barvu zredukoval na tři základní – červenou, modrou a žlutou – a barvy neutrální – bílou, černou a šedou. Jeho vizí bylo umění, které by se vyznačovalo ukázněností, jasností a matematickou přesností, jež odráží objektivní zákony vesmíru.

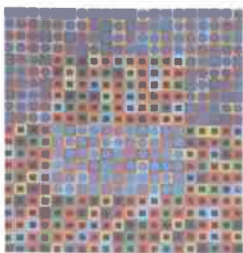
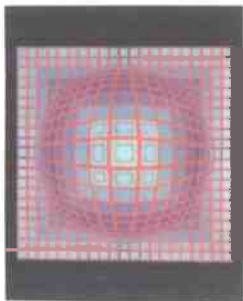
Stejně jako u Kupky mne i u Mondriana zaujala jednoduchost a jasnost malby, ze které je cítit dech mystiky, vzdáleného světa, nekonečna. Ale především také přesnosti, řádu a harmonie. Dílo Nizozemcovo se pro mou práci stalo východiskem z hlediska barevnosti a dokonalého řádu. Fascinoval mne fakt, že nesčetné množství obrazů složených pouze ze tří základních a tří neutrálních barvách ve svých čistých podobách může zůstat stále poutající a různorodé. Ze všech autorových děl je cítit dokonalý řád, dokonalá harmonie tak, jak si to pravděpodobně sám představoval a přál.

Victor Vasareley

Svou práci jsem si představovala jako velice jednoduchou, a to jak v kompozici, barvách, tak i v zobrazených tvarech. A k poslednímu ze zmíněných mne inspiroval maďarský malíř Victor Vasareley. Díky svým geometrickým formám, principům a obrazcům, pomocí kterých vytvářel optické iluze a dodával plátnům dojem pohybu, mne tento autor velice upoutal. Všechny z jeho shlédnutých obrazů ve mně zanechaly hluboký dojem. Vasareley používá jednoduché geometrické prvky, a přesto jsou jeho obrazy záhadné, tajuplné, magické, vyvolávající ve mně pocit blouznění.

Z obrazů, které jsem měla možnost vyhledat, mne nejvíce zaujaly dva, a to *Vega 201 – 1968* a *Zebegen – 1964*.

Victor Vasareley použil pro tvorbu svých obrazů čtverce a kruhy. Výborně plasticky zkombinoval barvy i tvary a vytvořil tak jakýsi iluzivní prostor, hodný pozornosti. Jeho umění vyvolává pohybové efekty, ale to pouze díky pohybu lidského oka. Mé obrazy nemají za úkol vyvolávat pocit prostorovosti jako u Vasareleyho. Mým cílem bylo použít pouze tvar kruhu a čtverce obdobně, jak to udělal tento malíř.

VLASTNÍ VÝTVARNÁ TVORBA

Malba

Všechno, co mě k řešení tří nástěnných artefaktů napadalo, bylo ze snu. Pokaždé, když jsem chtěla usnout a zrovna jsem měla citlivou náladu; náladu, kdy jsem vnímala všechno krásné kolem sebe, kdy jsem se kolem sebe dívala, usnout se mi nepodařilo, v té chvíli mne totiž napadaly myšlenky, jak a proč namalovat své obrazy tak, a ne jinak. Pokaždé jsem vstala, zapsala si svou představu a šla již s čistým štítem spát. Takových večerů bylo v období léta mnoho, proto bylo také mnoho představ, pronásledovala mne ale jakási nutnost najít řešení mnohem lepší, ne-li to nejlepší.

Chtěla jsem vlastním výtvarným projevem vyjádřit, jak vnímám svět, jak vnímám svou roli ve světě, jak vnímám lidi kolem sebe, jakou roli hrají lidé ve světě, jakou roli hraje ve světě i mimo něj Bůh, co je vlastně svět a kdo je vlastně Bůh.

Na tento pocit nutnosti jsem ale na nějaký čas zapomněla. Avšak nepochybně mé podvědomí v oné oblasti žilo stále a zrodilo v mé hlavě nápad, návrh, možnost, či jak to nazvat. První zrod jsem ihned musela vložit na papír, zdálo se mi, že to je to pravé a že to je to, co chci namalovat.

Možná to byl unáhlený závěr. Mnozí by řekli, že prvotní nápad nemůže být považován za nejlepší. Přemýšlela jsem o své vizi dlouho, dlouho jsem si utvářela hotový obraz, až jsem dospěla

k názoru, že můj první návrh je ten nejlepší, je nejlepší pro mne a to je v mé práci důležité. Uvědomila jsem si, že tady v této fázi práce je nejdůležitější můj postoj, můj návrh, moje vize a hlavně můj pocit. Cítila jsem od začátku, že jsem to já, kdo maluje mé obrazy, že jsem to já, kdo něco cítí, kdo něco vnímá a chce to výtvarně vyjádřit, že jsem to já, kdo se chce výtvarně projevit a ukázat tím, jak svět okolo sebe vnímá, co v něm vidí, jak ho vidí a co tím chce říci.

Je zcela pochopitelné, že se mnohým může můj nápad zdát nedobrý, nesrozumitelný, absolutně nevhodný, ale to nic nemění na faktu, že já si myslím opak, a právě ten opak se pokusím zrealizovat a přiblížit, všem, kteří o to stojí.

Mým primárním úkolem bylo vytvořit tři nástěnné artefakty. Návrh jsem měla ale stále jen jeden. Věděla jsem už skoro přesně, co můj obraz bude vyjadřovat, věděla jsem, co chci aby vyjadřoval spolu s dalšími dvěma, a proto se mi výborně hodilo, že budou obrazy tři. Zrodil se mi v hlavě totiž další nápad, že onen námět rozdělím na dvě části, které pak zase spojím v jeden celek. Teď to zní možná nepochopitelně, ale není to tak.

Pokusím se to přiblížit, ale nejdříve chci popsat, jakým způsobem jsem malby tvořila, jak tato díla vznikala postupně. Pře samotným začátkem práce mě napadlo, že ještě později vytvořím řadu kreseb se stejným námětem. Pouze linie, které spolu korespondují,

které na plátně debatují, které vedou dialog i s plátny ostatními, které mají k sobě určitá vztah a vyjadřují vlastní názor tím, jak se k sobě staví. Mohlo by se zdát, že vůbec nepíší o plátnech a kresbách na nich, ale o lidech. Ono to tak v podstatě může být, protože mé kresby jsou pouhé kresby a teprve na lidech záleží, co s nimi udělají. O kresbách ale později, nejdříve vznikaly malby.

Koupila jsem si plátna o rozměrech 50 cm x 50 cm. Když jsem se na prázdné plátno podívala, začaly mi téct slzy. Nic zvláštního to není, jen pohled na čistě bílé plátno, ale mě začalo bušit srdce, dostala jsem prostě strach. Měla jsem velice zvláštní, smíšené pocity. Na jednu stranu jsem si říkala, jak je úžasné moct se vyjádřit výtvarnými prostředky, moct namalovat svůj názor, své myšlenky, své pohledy. Druhá strana mince byla trochu hrozivější. Začaly se mi nasouvat otázky, jestli se to bude aspoň někomu líbit, jestli se mi to podaří tak, jak chci, jestli budu vůbec umět vysvětlit lidem, co mé obrazy mají vyjadřovat, co jsem tím chtěla říct. Jednoduše obava ze světa kolem me. Té jsem se ale nemohla zaleknout, to by znamenalo konec mé práce, já jsem ale přece byla teprve na začátku.

Přes to všechno jsem se pustila do práce, neměla jsem ani na výběr. Nejhorší byl pro mne začátek. Sebrat odvalu a udělat první „čáru“ na plátno, nezkazit to, neudělat něco špatně. Načrtla jsem si pomocí tužky, kružítko a pravítka všechny pomocné linie na všechna tři plátna a mohla jsem se pustit do svého díla. Barva se mi zdála

strašně jednotná, čistá, přesně taková, jak moje myšlenky na to, co chci touto malbou sdělit (možná ale jen sama sobě, možná jen sama sobě upřesnit, jak všechno vlastně moje nitro vnímá). A velice mne také nadchla vidina tahů štětce, které na plátně zůstávaly. Hned se mi v hlavě zrodilo přirovnání, že žádná lidská myšlenka není úplně čistá, není úplně ideální, vždycky je něčím narušená. Žádný člověk není ideální, neporušený, čistý, proto nemůže mít ani ideální a neposkvřené myšlenky. Proto jsem byla nadšená z viditelných tahů štětcem.

Pokračovala jsem v práci dál, velice mě to bavilo, ale najednou, když už bylo plátno zelené na těch místech, kde zelené být mělo, mě začaly napadat myšlenky, že kruhy, které na plátně zbyly bílé, namaluji bílou barvou.

Nápad jsem několikrát zvažovala, hledala jsem pro i proti. Zdálo se mi, že je obraz zřetelnější, výraznější než má skica. Jenže to mne pohltily pouhé vizuální úvahy o díle, které však nejsou v mé práci těmi nejpodstatnějšími. V té chvíli jsem zapomněla na svou celkovou koncepci obrazů a začala jsem se zabývat pouze jejich vizuálním působením. To ale nebyl můj primární cíl. Primární bylo něco skrze tato díla vyjádřit, něco sdělit, a to by pomocí zelené a bílé barvy nebylo možné. Měla jsem svou představu a té jsem se nakonec striktně držela.

Začala jsem malovat kruhy modrou barvou, ta měla taky své opodstatnění. Ale o tom až později. Modrá barva mě zpočátku docela vyděsila. Moje představa byla o světlejší barvě, ale nechala jsem se samotnou barvou zlákat na tento odstín. Postupem času, kdy jsem svou práci dokončovala, mne modrá barva sama přesvědčila o správné volbě. Možná bych v konečné fázi zesvětlila úplně celý obraz, ale i tak jsem byla docela spokojena.

Výsledkem je obraz na plátně ve tvaru čtverce, na kterém je sedm čtverců zelené barvy a v nich je šest vepsaných kruhů modré barvy. Tato koncepce malby má své opodstatnění, které jsem měla v hlavě hned od začátku a které jsem se snažila naplnit.

První takovou vizí bylo, že na obraze bude sedm čtverců. Sedm je číslo dokonalosti, úplnosti, jak říká například i Pavel Steiger ve své přednášce na téma Trojjednost Boha : „...Sedm barev duhy, což je dokonale rozložené světlo, určuje sedmerost Ducha svatého, popsaneho v první kapitole Zjevení. Číslo sedm se v Bibli vyskytuje 608krát, a téměř vždy toto číslo symbolizuje dokonalost...“

Zjevení 1. 17-20

Když jsem ho spatřil, padl jsem k jeho nohám jako mrtvý; ale on vložil na mne svou pravici a řekl: "Neboj se. Já jsem první i poslední, ten živý; byl jsem mrtev - a hle, živ jsem na věky věků. Mám klíče od smrti i hrobu. Napiš tedy, co jsi viděl - to, co jest, i to co se má stát potom.

Tajemství těch sedmi hvězd, které jsi viděl v mé pravici, i těch sedmi zlatých svicníků: Sedm hvězd jsou andělé sedmi církví, a sedm svicníků je sedm církví."

Sedm čtverců jsem vysvětlila, v těch je ale šest kruhů. Kruhy jsou do čtverců vepsané. Proč to tak chci, vysvětlím později, teď je třeba říci, proč je kruhů právě šest.

Jestliže je sedm číslo dokonalosti, pak číslo šest dokonalé být nemůže. I šestka je číslem v Bibli velice často zmiňovaným, ale nikdy nevyjadřuje dokonalost, je jen pouhou součástí dokonalosti, stále mu však něco chybí. I Baleka ve svém slovníku říká, že je šestka symbolem člověka, člověk byl stvořen šestého dne, atd. Chtěla jsem tímto počtem vyjádřit nedokonalost, neúplnost počtu, neúplnost člověka, lidskou nedokonalost.

Teď mi nezbývá než sdělit svou představu o významu čtverců a kruhů. Čtverec, stejně jako číslo šest, představuje v mém obraze nedokonalost jako takovou, ale také nedokonalost člověka. Čtverec samotný by se mohl zdát být dokonalým, má čtyři stejné strany, má čtyři pravé úhly. Ale přece jen má vrcholy, které jsou ostré, které mohou zranit, které se nedají zlomit, které jsou vzpurné. Vzpurné stejně jako člověk. Ten by mohl být dokonalý sám o sobě, kdyby nenesl dědictví prvotního hříchu, kdyby jeho duše nebyla hříchem poskvrněna. Proto jsem představu člověka, jeho role na Zemi, jeho povahy vložila do tvaru sedmi čtverců.

Kruh zde rýsuje jakousi ideu, jež má být pro svět spásou, má být tím dokonalým, tím spravedlivým, tím ladným. Kruh je tvořen jednou přímkou, která nemá počátek ani konec a zároveň je uzavřena. Je to tvar plný, úplný, proto jsem ho použila, abych vnesla do svého obrazu tvář Boha. Bůh je Dokonalost, Úplnost, Nekonečno, Neposkvrněnost, Bůh je Ideál.

Možná někomu přijde zvláštní, proč se nedokonalé číslo šest spojilo s dokonalým tvarem kruhu a dokonalé číslo sedm s nedokonalým tvarem čtverce. Pro mne bylo toto spojení velice důležité a podstatné. Neproběhlo-li by toto sloučení dvou světů, nemohla by má představa světa kolem mne vůbec vzniknout. Svět jako celek tvoří lidé a Bůh, který má vše ve svých rukou. Je to spojení přirozeného s Nadpřirozeným, nedokonalého s Dokonalým, neúplného s Úplným, člověka s Bohem, Země s Nebem.

Velikou roli v tomto zobrazení plní i to, že jsou kruhy vepsané do čtverců. Mnozí by možná mou ideu pochopili, kdyby čtverce byly v kruzích. Pak by malba mohla navozovat iluzi stvoření člověka Bohem, čili že je člověk součástí Boha a bez něj být nemůže. Proč je to na mém obraze naopak? Protože má představa byla jiná. Cílem nebylo upozornit na to, že Bůh stvořil člověka, že On je ten, kdo všemu vládne, že On je nade vším, i když to tak cítím. Chtěla jsem zdůraznit skutečnost, že člověk dostal od Boha veliký dar a tím je svobodná vůle. Ta dává člověku moc nad světem a v jistém slova

smyslu i nad Bohem. Bůh dává člověku volnost ve všem, čili i v tom, zda bude v Něho věřit nebo ne, proto jsem vložila kruh do čtverce. Zdánlivě to vypadá, že je vždy kruh vepsaný do čtverce, ale nakonec je stejně poslední čtverec v kruhu. Poslední slovo bude mít stejně Bůh.

Dalším výrazovým prostředkem, který hrál velikou roli ve snaze vyjádřit svou představu, byla barva. Barva, jako všechny ostatní prostředky, vyjadřuje vztah Boha a člověka, vztah Nebe a Země. Modrá barva je barvou základní, což již napovídá, že bude barvou, u které vše začíná. Lépe řečeno ne vše, ale začíná u ní barva zelená. Zelená vznikne z modré a žluté stejně, jako člověk vznikne z Boha, ale musí se spojit z jiným člověkem. Proto jsem zamítla své kolísavé postoje k použití barvy v průběhu tvorby svého obrazu. Nemohla jsem použít bílou, protože bílá by tak skutečně nepřiblížila vizi stvoření člověka Bohem.

Takovým způsobem vznikal první obraz, který má být v konečné fázi postaven doprostřed mezi zbývajících dva.

Zbýlé dva obrazy jsou prvnímu velice podobné, což je zřetelné na první pohled. Vytvořila jsem řadu tří obrazů, které spolu velice úzce souvisí. Taková představa v mé hlavě existovala od začátku. Věděla jsem, že vytvořím obrazy sobě podobné, které budou k sobě neoddělně patřit.

Obraz po levé straně je v dolní polovině úplně identický jak obraz uprostřed, avšak horní polovina je pouze zelená. Zelená, jak již jsem se zmínila výše, symbolizuje člověka a jeho úlohu tady na zemi. Mým cílem bylo položit zelenou plochu tak, aby směřovala k nebi, aby napovídala tomu, že by člověk měl tíhnout k Bohu, ke svému tvůrci, že by se k Němu měl obracet, že by Ho měl uctívat, dívat se na Něj a velebit Ho jako svého tvůrce. Naopak obraz po pravé straně napovídá tomu, že naopak Bůh symbolizovaný modrou barvou miluje svá stvoření, miluje člověka i přes jeho chyby, je stále s ním, neopouští ho. I když by se Bůh bez člověka obešel, je stále s ním, neboť ho miluje.

Všechny tři obrazy dohromady tvoří jeden celek, jenž vyjadřuje mou představu o tomto světě a o světě, který přijde po tomto světě, o člověku a o Bohu, o vztahu mezi člověkem a Bohem, o jejich vzájemné interakci, o povinnostech člověka vůči Bohu, o plánech Boha s člověkem, o úloze člověka na světě a o plánech Boha se světem.

Tato má představa je pouze mou představou. Kdo se podívá na mé obrazy a nebude jim rozumět, toho pochopím. Abstraktní umění je umění, které vyjadřuje jakýsi postoj umělce vůči určitému problému. Někteří autoři nemají zájem na tom, aby je lidé chápali.

Toto umění poskytuje lidem svobodu myšlení, svobodu představ a prožitků při pohledu na něj.

Kresba

Při malování jsem přemýšlela o kresbách, které jsem si předem naplánovala, ale dostala jsem strach, že již nebudou pro mne ničím novým. Kresby jsou ale úplně jiné než malby, i když mají totožný námět. Uvědomila jsem si, že i přesto, že jim chybí barva, vyjadřují podstatu toho, co jsem chtěla sdělit pomocí maleb. A

možná ještě přesněji. Ale na tom mi u kreseb už tak nezáleželo, zde šlo pouze o tvar. Šlo především o kompozici, o formu.

Při kresbě svých návrhů jsem přicházela na mnoho způsobů, jak s hotovými díly pracovat dále. Rozhodla jsem se pro rozměry pláten 40 x 40 cm. Myslím, že větší velikost pak není vhodná pro instalaci kreseb do interiéru (tedy do takového, jaký jsem měla na mysli já), zvláště, když jde o kresby čtyři. Všechno jsem řešila s myšlenkou na instalaci obrazů v obytné místnosti, proto jsem se přiklonila k menšímu formátu. Tyto čtyři kresby jsou rozdělené do dvou skupin...jedna skupina čítá dva obrazy a druhá logicky také dva. První dva obrazy mají úplně stejný námět jako malba uprostřed mé řady a zbylé dva mají identický námět s malbami po pravé a levé straně. Zajímavostí je, že se s těmito obrazy dá libovolně manipulovat, zde již nezáleží na uspořádání, zde záleží čistě na vkusu a fantazii.

Původně jsem chtěla všechny čtyři kresby udělat se stejným námětem jako malby po pravé a levé straně a tím získat ještě více možností pro kombinaci. V konečném výsledku tomu tak není, a to proto, neboť jsem se námětově chtěla skoro úplně přiblížit svým malbám. Při dodržení původního plánu, by byla větší možnost s plátny různě manipulovat a vytvářet tak rozličné kombinace. Situace se změnila, ale přesto je možné s plátny dobře pracovat,

kombinovat jejich uspořádání, čemuž napomáhá i jejich čtvercový tvar.

Vyzkoušela jsem různé kombinace těchto pláten, protože mne zajímalo, jak se bude celkový pohled měnit, jak budou na sebe jednotlivá plátna působit, jak se budou doplňovat.

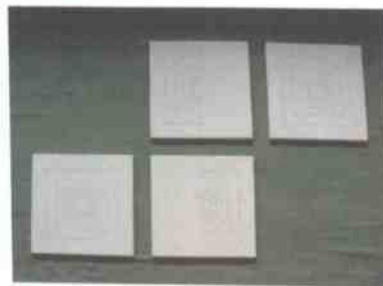
Bylo ještě spoustu možností, jak obrazy uspořádat, ale zde nepatří jen samotné obrázky, proto jsem jich zařadila jen pár.

Kresby jsem se stejně jako malby snažila stylově vložit do navrženého interiéru. Postupem času, kdy jsem práci konzultovala, jsme si uvědomila, že jako dekorace v bytovém prostoru mnohem lépe fungují mé kresby než malby. A právě proto jsem si právě zde uvědomila úlohu obou komplexů děl. Malby vznikly proto, abych vyjádřila své postoje ke světu pomocí geometrie a jejích tvarů, barvy a jejích možností; avšak kresby vznikly jako dekorativní artefakty bytového interiéru, které jsem později doplnila ještě o jednu velikou malbu, která měla také za cíl vytvořit dekor do virtuálně vytvořeného interiéru.

Tento jednoduchý obraz nenese v sobě žádnou hloubku, je to pouze dekor, stejně jako čtyři výše popsané kresby. Obraz je velikostně přizpůsoben právě zmíněným kresbám (100 x 100 cm). Dá se s nimi proto pracovat jako s celkem, je možné vytvořit ze všech prvků celkovou dekoraci daného interiéru. Tento poslední obraz má za úkol podtrhnout jeden jediný prvek – kruh vepsaný ve

čtverci - použitý ve všech mnou vytvořených dílech, jak už v malbách, tak v kresbách. Použila jsem pro to jiný způsob, aby se obrazy nestaly fádni. Cítila jsem potřebu oživení, proto jsem tento poslední výtvoř pojala trochu odlišně, a přece stejně.

OHLÉDNUTÍ

Čas, který jsem trávila nad touto prací, považuji za velice dobře naplněný. Byly to pro mne hodiny, dny a měsíce plné umění, což je oblast mého života, kterou se vždy budu snažit rozvíjet. Snažila jsem se svou výtvarnou činností především naplnit sama sebe, snažila jsem se objevit v sobě a vyjádřit své skryté myšlení, zatím skrytý pohled na svět. Později se má práce stala shlukem všech mých niterných tužeb, chtěla jsem někdy namalovat obraz a kdysi jsem chtěla jít na architektonickou školu. Tyto dvě věci se mi splnily v této práci. Pro někoho mé práce nemusí být těmi „opravdovými“ obrazy, pro někoho nemusí být mé návrhy interiérů těmi „opravdovými“ návrhy, ale pro mne je důležité to, že jsem vytvořila to, ač jsem usilovala.

GEOMETRIE V DĚTSKÉM VÝTVARNÉM SVĚTĚ

Jak dětem přiblížit svět moderního umění?

To je otázka tak těžká, že se ani nebudu pokoušet na ni nějakou odpověď utvořit. Pokusím se raději představit několik vykonaných a několik pouze navržených činností, které by k tomuto cíli mohly směřovat. Nechci sugerovat to, že jen těmito pár činnostmi objevím s dětmi tajemství abstraktního umění, protože to se možná nepodaří nikdy a nikomu, kromě samotných umělců, lidí, kteří abstrakci tvoří, tvořili a tvořit budou. Snažila jsem se pouze uskutečnit takové činnosti, které tuto obrovskou, a přitom ještě velice málo známou část umění dětem představí, naznačí a přiblíží.

Cíl výtvarných činností a úkolů

Cílem těchto činností, exploračí, tvoření je dětem ukázat nebo připomenout, seznámit je s tím, že neexistuje pouze umění figurativní, či neabstraktní, ale také naopak umění, které je založeno na prožitku, citech, představách, na zobrazení nekonkrétních jevů, věcí, pocitů, na zobrazení celku, něčeho univerzálního, něčeho nehmatatelného, nefigurativního. Každá činnost má samozřejmě svůj konkrétní cíl, který ale spadá pod tento cíl obecný a podstatný. Děti na prvním stupni mají různé představy, mnohdy tajné, a ty já chci,

aby se promítly v dílech, jež budou děti se mnou vytvářet, o která se budou pokoušet, která budou při tvorbě prožívat.

Pan Čtverák a jeho čtverodům

Jako námět pro všechny činnosti, které jsem s dětmi uskutečňovala, jsem si zvolila formu dopisu od nadpřirozené, vymyšlené bytosti nebo postavy jménem Pan Čtverák. Tato postavička by měla během procházení rozmanitými činnostmi v dětských hlavičkách sama vznikat, sama se tam utvářet a formovat, měla by tak zakotvit v dětské mysli, že by ji dítě nakonec mělo samo bezpečně popsat nebo utvořit. Pan Čtverák se stává jakýmsi průvodcem všech činností, které jsou pro děti připraveny. Vždy na začátku k dětem promlouvá, chválí je za pěkně odvedenou práci a sám jim zadává nový úkol, který pomocí učitelky vysvětluje. Čtverodům je zajímavým a neobvyklým domem Pana Čtveráka, který bude také často zmiňován, dokonce ho děti budou samy tvořit, ale to už předbíhám.

Činnosti, které Pan Čtverák nabízel, byly voleny tak, aby zhruba vyhovovaly dětem ve věku 9 – 10 let, čili pro 4.-5. ročník základní školy.

Čtverodům

Dobrý den, malí umělci,

Dovolte, abych se Vám na začátku představil. Jmenuji se Pan Čtverák a nyní se stávám Vaším průvodcem. Asi bude pro Vás těžké si mě představit, ale to nevadí, nakonec se vám bude zdát, že mě znáte hodně dlouho a že vlastně víte, jak vypadám. Déle Vám nebudu nic vysvětlovat, ale hned se pustíme spolu do práce. Vaše paní učitelka bude mou zástupkyní a vše Vám bude podrobně vysvětlovat. Já jsem s ní stále v kontaktu a vždy se budu velice podrobně informovat, jak Vám práce jde. Někdy se přijdu i nepozorovaně podívat, ale nesnažte se mě vypátrat.

Prvním úkolem pro Vás bude vytvořit pro mne dům, takzvaný ČTVERODŮM. Nebude to ledajaký dům, bude to stavba ze samých krychlí, bude určená pro mne, takže se, prosím, snažte, ať mám v čem bydlet. Zatím bydlím v obyčejném domě, ale to se přece pro neobyčejného Pána nehodí.

Zatím Vám děkuji za spolupráci a moc se těším na další! Mějte se krásně a hodně úspěchu při stavbě mého Čtverodому.

S pozdravem Váš Pan Čtverák

Cíl: Rozvoj představivosti, umění co nejvíce využít možností krychle, pohrát si s tvarem, objasnit svůj záměr a představit ho ostatním dětem.

Klíčová slova: krychle, stavba, neobvyklost, konstrukce, představa, prostor.

Úkol. Utvoř si v hlavě představu zajímavého, neobvyklého, originálního čtverodому, jeho zmenšeninu postav z barevných krychlí. Nemusíš přitom dbát na barevnost krychlí, zaměř se na konstrukci této stavby.

Kritéria hodnocení: originalita, využití možností krychle, umění popsat svůj záměr.

Reflexe práce dětí:

Příchod Pana Čtveráka děti velice zaskočil, byly zvyklé na to, že jim výtvarné úkoly přednášela paní učitelka. Byly udiveny i dopisem, jenž od neznámého muže obdržely. Všechny děti pečlivě poslouchaly, oč se jedná a co se bude dít. Po vyslechnutí dopisu jsem jim stručně vysvětlila, jak mají při práci postupovat a co je jejím cílem. Pak se všechny děti pustily s nadšením do práce.

Bylo velice dobře vidět, jak děti práce baví, a to pravděpodobně díky tak silné motivaci. Po ukončení konstruování děti své stavby předvedly ostatním, popsaly, jaké byly jejich představy a jak se jim je podařilo naplnit. Řekly, co mají jejich stavby připomínat, co tak trochu napodobují.

Já sama jsem se svou prací spokojená, a to hlavně díky tomu, že se mi podařilo vymyslet něco, co děti pro danou práci nadchne a budou ji dělat s chutí.

Ukázka nejzajímavějších prací:

ZŠ Jablunkov – David Kafka

ZŠ Jablunkov – Emilie Durajová

ZS Jablunkov – Lenka Sobelová

ZS Jablunkov – Michal Širanec

Město čtverodomů

Dobrý den, milí umělci,

Znovu Vás po nějakém čase zdravím a jsem velice rád, že Vás práce na mém domě tak nadchla. A především Vás chci velice pochválit, protože mě mé nové domy uchvátily a jsem rád, že jich mám hned víc najednou.

Dneska mám pro Vás o mnoho těžší úkol spojený se stavbou čtverodomů. Budete se snažit vytvořit pohled na město, ve kterém se tyčí pouze samé čtverodomy. A jelikož máme zimu, pak to bude pohled na město v zimě. Jestli mému úkolu nerozumíte, paní učitelka, jako moje zástupkyně, Vám ho ráda vysvětlí podrobněji. Já jsem zaneprázdněný, proto se nyní vzdaluji, loučím a přeji úspěšnou práci!

S pozdravem Váš Pan Ctverák

Cíl. Po shlédnutí leteckých fotografií různých měst rozvíjet představu takového města, svou představu uskutečnit jako koláž pomocí omezených možností – čtvercový a obdélníkový tvar, studené odstíny barev, utvořit originální a zajímavou práci.

Klíčová slova: letecký pohled, koláž, čtverec, obdélník, studené odstíny barev, kompozice, představa, abstrakce

Úkol: Po shlédnutí několika leteckých pohledů si utvoř vlastní představu o městě čtverodomů. Tuto představu se pokus vytvořit jako

koláž barevných čtverců a obdélníků. Je to pohled na město v zimě, proto pro svou koláž použij pouze studené odstíny barev.

Kritéria hodnocení. zajímavost a poutavost práce, výběr barevných papírů, pohled seshora, použití pouze čtverců a obdélníků

Reflexe práce dětí:

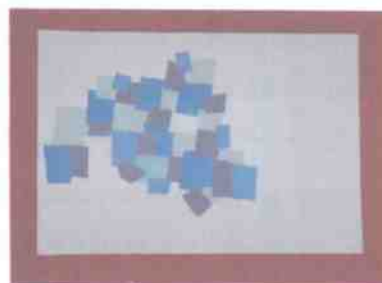
Také následující návštěva Pana Čtveráka byla pro děti zajímavá, protože si na jeho společnost ještě nezvykly. Pro opět bedlivě poslouchaly, co a jak mají dělat. Tento úkol se zdál pro děti také zajímavý, myslím, že je poutal, a díky tomu je práce bavila a dařila se jim.

Konečná díla dětí jsou, podle mne, velice zdařilá. Vybrala jsem pár nejzajímavějších. Jsou to práce, které si děti také nejlépe zhodnotily a obhájily. Tyto koláže nejlépe splňovaly zadané požadavky, dodržely všechna určená kritéria pro hodnocení.

Ukázka nejzajímavějších prací:

ZŠ Jablunkov – Lenka Sobelová

ZŠ Jablunkov – Patrik Čmiel

ZŠ Jablunkov – David Kafka

ZŠ Jablunkov – Dana Kunzová

ZŠ Jablunkov – Daniel Heczko

Čtverochoďník k novému domu

Dobrý den, milí umělci,

Vitám Vás v novém týdnu a zároveň Vás všechny velice chválím za skvěle vykonanou práci z týdne minulého. Ani si neumíte představit, jak obrovskou radost jste mi udělali! Děkuji!

Nyní se pustím do vysvětlování dalšího úkolu. Ten bude pro Vás jistě také zajímavý a poutavý. Už jsem se zabydlel ve svém čtverodomě, ale stále ještě k němu chodím po hlině. Nikdo mi totiž neudělal krásný čtverochoďník. Proto jsem se rozhodl tuto práci znovu svěřit Vám. Ukázali jste se jako zkušení stavitelé, proto doufám, že s takovým drobným úkolem nebudete mít problém.

Takže do práce, moji milí, a těším se na výsledky. Jako obvykle Vám podrobnosti vysvětlí má zástupkyně. Krásný den.

S pozdravem Váš Pan Čtverák

Cíl: Utvořit vlastní originální tvarový i barevný návrh možného chodníku, použít nápaditost, originalitu. Tvořit pouze ze čtverců, komponovat celkový tvar čtverochoďníku hlavně pomocí barev.

Klíčová slova: čtverec, kompozice, symetričnost, barva, tvar

Úkol: Utvoř si představu a pomocí koláže z různých barevných čtverečků vypracuj návrh na pomyslný čtverochoďník.

Kritéria hodnocení: originalita, kreativní použití barev, zajímavost tvaru chodníku

Čtverokoberec v mém domě?

Dobrý den, milí umělci,

teď už opravdu nemám slov, jsem úplně nadšený, jak krásný čtverochoďník jste k mému novému domu vytvořili. Děkuji Vám! Doufám, že Vás i tentokrát můj úkol zaujme a výsledek bude tak skvělý jako v minulých případech. Jsem s Vámi, jako architektky, velice spokojený.

Dnešní úkol je prostý, ale jeho vykonání již nebude trak prosté, jak se může zdát. Jde totiž o věc, která je pro mne v domě zásadní a musí mi přinášet každodenní radost. Tou věcí je koberec. Čtverokoberec. Jako všechno v mém krásném domě bude i koberec ze čtverců. A jak ho budete vytvářet Vám už vysvětlí má zástupkyně.

Již nyní se těším na vaše návrhy, jsem velice zvědavý! Mějte se moc hezky a přeji Vám, ať se Vám dobře pracuje!

S pozdravem Váš Pan Čtverák

Cíl: Vyzkoušet si možnosti uložení různých velikostí čtverců na čtvercích, jejich vzájemnou interakci, možnosti tohoto tvaru, kombinovat jejich polohy, nalézat zajímavé možnosti

Klíčová slova: explorace, plocha, návrh, čtverce, různé možnosti, originalita

Úkol: Ze čtvrtky A3 vystříhni čtverec dané šířky, ze čtvrtky A4 vystříhni dva čtverce o velikosti 10x10 cm a dva čtverce o velikosti

8x8 cm. Nejprve zkus najít zajímavou polohu pro dva větší čtverce, zkoušej možnosti tohoto tvaru, jak bude vynikat na tvarově stejném podkladu, pokus se navrhnou čtvercový koberec, na kterém by byly hlavním motivem pouze tyto dva čtverce.

Později připoj k větším čtvercům i dva menší čtverce a pokus se znovu o zajímavý návrh na čtvercový koberec s tímto námětem.

Svůj nejlepší návrh nalep.

Kriteria hodnocení. tuto explorační činnost navrhuji nehodnotit, neboť všechny návrhy budou v jistém smyslu originální a zajímavé a mohou sloužit opravdu jako návrhy pro čtverokoberec.

Čtverookna jako vitráž

Dobrý den, milí umělci,

minule jste si hezky pohráli se čtverci a vznikly z toho zajímavé návrhy na můj koberec. Jsem moc rád, že jsou z Vás tak skvělí návrháři. Moc Vás chválím za pilnou práci!

Dnes jsem si pro Vás připravil neméně poutavou práci, doufám, že budete stejně úspěšní. Rozhodl jsem se svůj čtverodům ještě zkrášlit, proto Vás žádám o to, abyste mi takovou zajímavou vitráž namalovali. Podrobnosti čekejte od mé společnosti. Já se pro dnešek loučím a děkuji a velice příjemnou spolupráci!

Přeji Vám, milí umělci, krásný den a pěkné zážitky u práce!

S pozdravem Váš Pan Čtverák

Cíl: Po shlédnutí několika vitrážových oken se pokusit suchými pastely navrhnout nejlepší variantu čtvercové vitráže do domu Pana Čtveráka. Buď figurativně nebo abstraktně (dle volby tvůrce) vytvořit malbu napodobující vitráž v okně. Využít pouze tvar čtverce a svou nápaditost, možnosti pastelu, barevnost.

Klíčová slova: malba, vitráž, čtverec, kreativita, barevnost, kompozice

Úkol: Utvoř si svou vlastní představu vitráže, která by se hodila do čtverodomu. Pouze pomocí tvaru čtverce vytvoř malbu suchými

pastely. Využit přitom možnosti tohoto tvaru, možnosti barev a vlastní fantazii.

Kritéria hodnocení: využití pouze tvaru čtverce, zajímavost malby, umění si práci obhájit, aby volba barev a velikosti čtverců nebyla jen náhodná, ale měla své vysvětlení a záměr.

Reflexe práce dětí:

Tato práce byla pro děti sice poutavá, ale nebyly spokojeny, že musí pracovat s takovým materiálem. Suchý pastel se rozmazává a to jim kazilo práci. Ale celkově je práce zaujala. Některá díla byla velice zdařilá. Zvláště první, které je na fotografii, jež představuje hlavu a tělo běžícího koně. Barvy byly dle autorky voleny záměrně, nechtěla, aby zvíře nějak výrazně vynikalo, chtěla ho spíše nechat skryté, a to se jí, zdá se, povedlo.

Já jsem byla s dětskými výtvary také spokojená. Spíše mě mrzelo, že jsem pro tuto práci nevyužila jiného materiálu, aby se dětem pracovalo lépe. Mohla jsem volit malbu temperovými barvami nebo pastelky na menší formát.

Ukázka nejzajímavějších prací:

ZŠ Jablunkov – Lenka Sobelová

ZŠ Jablunkov – Beáta Szkanderová

ZŠ Jablunkov – Marek Cienciala

ZŠ Jablunkov – Dana Kunzová

Abstraktní čtveromalba

Dobrý den, milí umělci,

Musím uznat, že jsem nečekal až tak povedené vitráže do mého okna, proto jsem se rozhodl dát si do čtverodому více čtverooken. Mnohokrát Vám za návrhy děkuji, jsou výborné!

Jste zvědaví, co jsem si pro Vás připravil na dnešek? Bude to práce více svobodná, kde budete moci doopravdy ukázat své umění, svou fantazii a kreativitu. Už jste na to přišli? Ano, je to čtveroobraz. Čtveroobraz, který se bude hodit do domu Pana Čtveráka. Rozhodl jsem se vám dát větší volnost s neomezovat vaše nápady pouze na tvar čtverce. Zašel jsem až tak daleko, že jsem se rozhodl Vám dát prostor i v prostoru. Nerozumíte? Nebojte se, vše Vám vysvětlí má zástupkyně.

Zatím se mějte moc dobře, otevřete své myšlenky a tvořte!

S pozdravem Váš Pan Čtverák

Cíl: Rozvoj tvořivosti, práce s omezenými možnostmi, rozvoj celkového využití možností geometrických tvarů i těles, umění vysvětlit svůj záměr a tvorbu.

Klíčová slova: geometrie, barva, barvy, kreativita

Úkol: Poučen o práci a po předešlých zkušenostech se suchými pately vytvoř abstraktní dílo, jehož motivem budou geometrické tvary a tělesa. Použit zajímavou kombinaci barev. Zkus dílo obohatit o prvky

ze života, které nemusí být nutně spjaty s geometrií. Své dílo popiš a vysvětli ostatním dětem.

Kritéria hodnocení: použití geometrických tvarů a těles, obohacených o doplňky z reálného života, zajímavá barevnost, kvalitní vysvětlení, zpřístupnění svého díla

Reflexe práce dětí:

Zřetelně bylo vidět, že děti dbaly pokynů z minulých hodin a poučily se o práci se suchými pastely. Práce jsou čistší s celkově úhlednější. Vytvořily zajímavá díla, který mi udělaly velikou radost.

Sama jsem byla s hodinou spokojená, probíhala velice hladce, děti již byly na příchody Pana Ctveráka zvyklé, proto podobnou práci čekaly a byly na ni připravené. Stačilo velice stručně vysvětlit, jak bude práce probíhat, připomenout si, jaké geometrické tvary a tělesa existují, jaké mají vlastnosti, a děti se mohly pustit do vlastní tvorby.

Možná se někdo ptá, proč jsem dětem umožnila obohatit práce s geometrickým námětem o prvky z běžného života. Na to je velice prostá odpověď, děti již byly po tolika hodinách geometrie přesyceny a bylo nutné jim toto zpestření dovolit. Měla jsem pocit, že je třeba je vrátit trochu do reality a pojala jsem to tím způsobem, že mohly své práce utvořit zajímavějšími právě díky různým jiným než geometrickým prvkům.

Ukázka nejzajímavějších prací

ZŠ Jablunkov – Lenka Sobclová

ZŠ Jablunkov – David Kafka

ZŠ Jablunkov – Patrik Čmiel

ZŠ – Michal Širanec

Sám Pan Čtverák

Dobrý den, milí umělci,

Jsem nadšený, jste opravdu umělci, ne nadarmo Vás tak od začátku oslovuji. Znovu jste mi udělali velikou radost svými díly. Hned jsem si všechna pověsil do čtverodому.

Rozhodl jsem se, že už se Vám nebudu déle skrývat, ale ukážu se Vám jinak, než si sami můžete myslet. Ukážu se každému z Vás osobně v jeho mysli. Poslouchejte mé pokyny a dělejte, co Vám řeknu.

Zavřete oči a položte hlavu na lavici. Přemýšlejte o všem, co jsme spolu prožili, co jsme spolu vytvářeli, jakou cestu jsme společně za tu dobu ušli. Připomeňte si, čeho se týkaly všechny naše společné výtvořy, jaký měly společný námět. Jestliže jsem já ten, kdo bydlí ve čtverodomě, který je ve velkém městě čtverodomů, mám čtveroookna a čtverochoďník, pak nemohu vypadat jinak než jako Pan Čtverák.

Proto nyní vezměte do rukou štětec a barvy a pokuste se mi udělat portrét. Máte námítky? Chápu, ale bohužel jinak to udělat nejde. Každý z Vás mě zná, ale každý má úplně odlišnou představu, jak asi vypadám, proto mě namalujte takového, jak vypadám ve Vašich představách.

Těším se na své portréty. Zatím se mějte krásně a nashledanou!

S pozdravem Váš Pan Čtverák

Cíl: Rozvoj představivosti, fantazie a kreativity, zdokonalení techniky malby temperovými barvami

Klíčová slova: představa, Pan Čtverák, malba

Úkol: Po dobu přítomnosti Pana Čtveráka se ti tvořila představa, jak asi vypadá, pokus se tuto představu nechat vyplout napovrch a přenést ji pomocí barev na papír.

Kritéria hodnocení: U tohoto úkolu bych hodnotila pouze správnou techniku malby temperovými barvami. Originalita všech prací bude skoro zaručena a zda to bude opravdu Pan Čtverák je pouze věcí tvůrčovy fantazie.

REFLEXE A SEBEREFLEXE PRÁCE S DĚTMI

V předešlé kapitole jsem představila několik zrealizovaných hodin výtvarné výchovy. Všechny náměty pro děti byly provázeny pomyslným Panem Čtverákem. Myslím, že pro tak náročné práce byla tato volba velice užitečná a děti k práci nadchla. Pan Čtverák sám děti motivoval, což mi usnadnilo práci. Jsem ráda, že děti práce bavila a že dopadla tak skvěle, jak dopadla. Protože pro mne je úspěchem i jedna kvalitní práce, jestli vím, že alespoň jeden žák se pro práci nadchnul.

Některé hodiny nebyly zrealizovány a říkám si, škoda. Jsem si jistá, že ještě někdy v jiné třídě, s jinými dětmi tento cyklus zrealizují,

a snad tentokrát dokonce. Jsem velice zvědavá, jak dopadne poslední z uvedených úkolů – Sám Pan Čtverák.

Doufám, že budou tyto návrhy nápomocny také někomu jinému, kdo se bude snažit dětem přiblížit nefigurativní umění, s použitím tvaru čtverce.

Jako učitelka výtvarné výchovy na prvním stupni jsem díky Panu Čtverákovi získala velikou výhodu, neboť jsem tímto děti nadchla a získala je pro práci, která nakonec dopadla velice dobře. Doufám sama za sebe, že se mně, a nejen mně, bude dařit nadchnout žáky pro každou výtvarnou práci stejně, ne-li více.

EPILOG

Diplomová práce na téma Čtverec, kruh, obdélník skýtá spoustu možností, jak toto téma pojmout. Já jsem se rozhodla pro to pojetí, které jste zrovna dočetli. Zda to bylo rozhodnutí správné nebo nikoli, je na posouzení každého z Vás.

Kladla jsem si za cíl postihnout úlohu geometrie v různých obdobích části kultury zvané výtvarným uměním. Snažila jsem se vytvořit svá vlastní díla inspirována předními světovými umělci geometrické abstrakce, která budou především díly, jenž mají naplňovat mne samotnou, mají se stát tím, čemu se říká vlastní výtvarné vyjádření. Pokusila jsem se o navržení několika interiérů, do nichž by se má díla hodila, ve kterých by vynikla jako dekorace, ve kterých by měla funkci dekorace. A do čtveřice jsem sama jako učitelka zrealizovala nebo pouze navrhla hodiny výtvarné výchovy pro žáky základní školy, založené na celou dobu zmiňované geometrii.

Pro mne samotnou byla tvorba této práce velice přínosná. Našla jsem znovu jiný kousek sama sebe, pokusila jsem se o něco, co bylo mým snem, realizovala jsem se jako učitelka výtvarné výchovy, a přitom jsem možná, a doufám v to, poskytla někomu aspoň špetku inspirace.

LITERATURA

- Baleka, J.: Výtvarné umění: výkladový slovník: (malířství, sochařství, grafika). Praha. Academia, 1997.
- Białostocki, J.: Symbole i obrazy w swiecie sztuki. 1982
- Bernardová, E.: *Moderní umění 1905-1945*. Praha. Paseka 2000.
- Bošтік, V.: *Václav Bošтік*. 1989
- Bošтік, V. : *Václav Bošтік : práce z let 1936-1989: Galerie výtvarného umění v Litoměřicích, 25. listopad 1999 - 23. leden 2000*. Litoměřice: Galerie výtvarného umění Litoměřice. 1999.
- David, J.: *Kompozice podle Rudolfa Arnheima*. Praha. Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1997.
- Diehl, G.. *Vasarely*. Bratislava. Tatran, 1972.
- Golding, J.. *Cesty k abstraktnímu umění*. Brno: Barrister & Principal, 2003.
- Hazuková, H., Šamšula, P.: *Didaktika výtvarné výchovy I*. Praha: Univerzita Karlova v Praze. Pedagogická fakulta, 2005.
- Hazuková, H., Šamšula, P.. *Didaktika výtvarné výchovy II*. Praha. Státní pedagogické nakladatelství, 1986
- Hazuková, H.: *Příprava učitele na rozhodování ve výtvarné výchově. I*. Praha : Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1994.

- Hazuková, H.: *Příprava učitele na rozhodování ve výtvarné výchově. 2.* Praha : Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1995.
- Kadeřávek, F.: *Geometrie a umění v dobách minulých.* Praha: Půdorys, 1994.
- Kalista, Z.: *Tvář baroka : poznámky, které zabloudily na okraj života, skicář problémů a odpovědí .* Praha. Garamond. 2005.
- Lamač, M.: *František Kupka.* Praha: Odeon, 1984
- Lamač, M. : *Myšlenky moderních malířů.* Praha: Odeon. 1989
- Mondrian, P.: *Lidem budoucnosti.* Praha: Triáda, 2002.
- Panofsky, E.: *Význam ve výtvarném umění.* Praha : Odeon, 1981.
- Pijoan, J.: *Dějiny umění II.* Praha: Odeon, 1982 .
- Pijoan, J.: *Dějiny umění III.* Praha: Odeon, 1983.
- Pijoan, J.: *Dějiny umění IV.* Praha: Odeon, 1983.
- Pijoan, J.: *Dějiny umění IX.* Praha: Odeon, 1986.
- Schilling, I.: *Symbolická řeč barev.* Olomouc: Dobra & Fontána, 1999.
- Spunar, P.: *Kultura středověku.* Praha. Academia, 1995.
- Sýkora, Z.: *Zdeněk Sýkora: Galerie umění Karlovy Vary: Východočeská galerie Pardubice: Severočeská galerie výtvarného umění Litoměřice.* Karlovy Vary: Galerie umění Karlovy Vary, 1993.

- Straus, T.: *ABC umenia. Op-art.* Bratislava. Vydavateľstvo Slovenského Fondu výtvarných umení, 1969.
- Vachtová, L.: *František Kupka.* 1968.

ODKAZY PRO OBRÁZKY

- <http://osobnosti.profitux.cz/galerie/t/obtheodorik.jpg>
- http://www.amulety.astroesoterika.cz/images/cakry_polodrahokam/magie/006.jpg
- <http://www.eletenergia.com/images/ying-yang.gif>
- <http://www.cricketstudio.com/mandala/BigMandala.jpg>
- http://www.bento-art.com/imm/quadrata_roma.jpg
- <http://www.kultinfo.cz/pamatky/images/jimora/znoj1.jpg>
- <http://www.man.poznan.pl/~marcinp/photo/czechy/cz43a.jpg>
- <http://magicstatistics.com/wp-content/uploads/thumb-Resurrection.jpg>
- <http://stripky.csclubnz.org/200604/02/mistrtheodorik.gif>
- http://images.google.com/imgres?imgurl=http://clendening.kumc.edu/dc/rti/human_body_1528_durer4.jpg&imgrefurl=http://clendening.kumc.edu/dc/rti/human_body_1528_durer.html&h=655&w=483&sz=36&hl=cs&start=110&tbnid=yTHLZZCEUyPC8M:&tbnh=138&tbnw=102&prev=/images%3Fq%3Ddurer%26start%3D

100%26ndsp%3D20%26svnum%3D10%26hl%3Dcs%26lr%3D
%26sa%3DN

- <http://www.volny.cz/zlaty.rez/picture/obr017.gif>
- http://www.jim3dlong.com/1503_Doni_Madonna_Michelangelo-WL400.jpg
- <http://www.artchiv.cz/poussin/galerie/dilo009a.jpg>
- http://dbeveridge.web.wesleyan.edu/wescourses/2001f/chem160/01/Mont-Sainte_Victoire/images/Cezanne's_MSV,_1900.jpg
- http://web.educastur.princast.es/proyectos/jimena/pj_leontinaai/arte/webimarte2/WEBIMAG/RENACIMIENTO/IMAGENES/MASACIO/trinidt.jpg
- <http://www.amicidegliuffizi.com/img/michelangelo.jpg>
- <http://www.ibiblio.org/wm/paint/auth/gris/gris.picasso.jpg>
- <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/5/57/Malevich.black-square.jpg/180px-Malevich.black-square.jpg>
- http://www.artchive.com/artchive/m/mondrian/mondrian_composition_a.jpg
- <http://www.comune.modena.it/galleria/raccolte/donbettelli/images/mondrian.jpg>
- http://images.google.com/imgres?imgurl=http://sphere.rdc.puc-rio.br/noticias/jornaldapuc/junho2000/imagens/mondrian.jpg&imgrefurl=http://sphere.rdc-puc-rio.br/noticias/jornaldapuc/junho2000/ensino/historia_da_arte.htm

l&h=245&w=290&sz=23&hl=cs&start=182&tbnid=0o6QXFzTi
mqXaM:&tbnh=97&tbnw=115&prev=/images%3Fq%3Dmondria
n%26start%3D180%26ndsp%3D20%26svnum%3D10%26hl%3D
cs%26lr%3Dlang_cs%26sa%3DN

- <http://home.vicnet.net.au/~colmusic/kupka.jpg>
- <http://www.ideon.cz/jsme/data/kupkafrantisek/dilo/svisle.jpg>
- http://images.google.com/imgres?imgurl=http://www.math.utah.edu/~lars/mathart/artpix/Vasarely-Victor-Cheyt_M.jpg&imgrefurl=http://www.math.utah.edu/~lars/mathart/artpix/&h=400&w=389&sz=34&hl=cs&start=3&tbnid=1aisJlnEYFVDHM:&tbnh=124&tbnw=121&prev=/images%3Fq%3Dvasarely,%2Bvictor%26svnum%3D10%26hl%3Dcs%26lr%3Dlang_cs%26sa%3DG
- http://images.google.com/imgres?imgurl=http://www.poster.net/vasarely-victor/vasarely-victor-feny-2602606.jpg&imgrefurl=http://www.postershop.com/Vasarely-Victor/Vasarely-Victor-Feny-2602606.html&h=400&w=400&sz=35&hl=cs&start=11&tbnid=i_vMn5xfmfOXM:&tbnh=124&tbnw=124&prev=/images%3Fq%3Dvasarely,%2Bvictor%26svnum%3D10%26hl%3Dcs%26lr%3Dlang_cs%26sa%3DG
- <http://www.cmvu.cz/IMAGES/Kody2.jpg>

Ústřední knih.Pedf UK

2592070692